

Integraal Huisvestingsplan
Primair Onderwijs Westland
Een visie op de toekomst 2018-2033

10 december 2018

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding actualisatie	4
1.2	Doelstelling IHP 2018-2033	4
1.3	Proces / Procedure	5
1.4	Aanpak	5
1.5	Leeswijzer	5
2	Basisonderwijs, SBO en (V)SO in het Westland	6
2.1	Scholen	6
2.2	Schoolbesturen	6
3	Visie	98
3.1	Goed onderwijs, spreiding en diversiteit	98
3.2	Aansluiten op de Economische Structuur	98
3.3	Versterken van de Maatschappelijke Structuur	109
3.4	Toekomstbestendige onderwijshuisvesting	109
4	Trends en Ontwikkelingen	110
4.1	Eisen toekomstbestendige schoolgebouwen	110
4.2	Normbedragen nieuwbouw en uitbreiding	121
4.3	Duurzaamheid	131
4.4	Renovatie	151
4.5	Voorstel VNG, PO-raad en VO-raad over juridische status IHP	161
4.6	Brede school en IKC-ontwikkeling	171
4.7	Gymnastiek	181
4.8	Woningbouw in Westland	181
4.9	Onderhoud schoolgebouwen	191
5	Analyse Onderwijshuisvesting Basisonderwijs	2120
5.1	Afwegingskader	2120
5.2	Huisvestingscapaciteit	2120
5.3	Beschikbare huisvestingscapaciteit	2221
5.4	Ruimtebehoefte basisonderwijs	2221
5.5	's-Gravenzande	2221
5.6	Heenweg	2423
5.7	Honselersdijk	2423
5.8	Kwintsheul	2524
5.9	De Lier	2625
5.10	Maasdijk	2726
5.11	Monster	2827
5.12	Naaldwijk	2928
5.13	Poeldijk	3230
5.14	Wateringen	3331
6	Analyse Onderwijshuisvesting SBO en (V)SO	3533
6.1	Herman Broerenstichting	3533
6.2	SO De Strandwacht	3533
6.3	SBO De Diamant	3634

6.4	Ambitie realisatie expertisecentrum 'SENtrum'	<u>3634</u>
7	Analyse gymnastiek.....	<u>3735</u>
7.1	Verordening	<u>3735</u>
7.2	Knelpunt Herman Broerenschool/-college en Strandwacht	<u>3735</u>
7.3	Scenario gymnastiek	<u>3735</u>
8	Financien	<u>3937</u>
8.1	Oplossingsrichtingen.....	<u>3937</u>
8.2	Scenario's	<u>3937</u>
8.3	Uitgangspunten financiële consequenties	<u>4240</u>

1 INLEIDING

Het Westland heeft een Masterplan Onderwijshuisvesting 2015-2019 voor het Basisonderwijs (BO), Speciaal Basisonderwijs (SBO), en (Voortgezet) Speciaal Onderwijs (V)SO. Dit plan is vastgesteld in 2015.

Met de schoolbesturen zijn uitgangspunten geformuleerd en uitvoeringsafspraken gemaakt over o.a. nieuwbouw, uitbreiding en binnenklimaat.

De afgelopen periode hebben schoolbesturen en gemeente gezamenlijk de herijking besproken van het Masterplan Onderwijshuisvesting 2015-2019 voor het Westland. Daarbij is ook een gedeeltelijke herijking van de uitgangspunten uit het Integrale Huisvestingsplan (IHP) uit 2007 doorgesproken. Omdat het begrip Masterplan in relatie tot een IHP verwarrend kan zijn, is besloten de term Masterplan te veranderen in Uitvoeringsprogramma.

Het proces van herijking heeft geresulteerd in deze visie op de toekomst van onderwijs en onderwijshuisvesting. De visie noemen we een IHP, omdat deze ook aanvullende investeringsvoorstellen bevat voor de periode 2018 tot 2033.

1.1 Aanleiding actualisatie

De schoolbesturen en de gemeente willen de actualisatie aangrijpen om het IHP een meer strategisch karakter te geven door vanuit visie, beleid en ontwikkelingen strategische keuzes te maken.

Daarnaast willen de schoolbesturen en de gemeente de gereserveerde budgetten voor onderwijshuisvesting beter laten aansluiten op de actuele huisvestingsvraagstukken zoals renovatie, duurzaamheid, onderwijskundige aanpassing en IKC/Brede Scholen.

1.2 Doelstelling IHP 2018-2033

De doelstelling van dit IHP is het omschrijven van een meerjarenperspectief waarop het (eigen) investeringsbeleid op transparante wijze kan worden ingezet. Tevens dient het IHP als kader voor planvorming bij de uitvoering de van zorgplicht voor onderwijsvoorzieningen. Het IHP formuleert daarmee de inzet van beleid en het kader voor de periode 2018-2033.

Over een periode van 15 jaar kunnen echter wijzigingen optreden, door nieuwe of ontwikkelingen, maar ook doordat leerlingenaantallen zich anders ontwikkelen. Het plan zal daarom periodiek worden geactualiseerd. De leerlingenontwikkeling zal jaarlijks gemonitord worden op basis van de tel-data. Waar nodig zal het IHP hierop bijgesteld worden.

In de nabije toekomst krijgt een IHP een **wettelijkejuridische** status. Gemeenten en schoolbesturen worden dan verplicht om gezamenlijk een IHP op te stellen. Aanleiding hiervoor is een rapport van de Algemene Rekenkamer waarin aandacht gevraagd wordt voor een aantal knelpunten, waaronder de noodzaak om IHP een **wettelijkejuridische** status te geven en renovatie als voorziening op te nemen in de verordening onderwijshuisvesting van de gemeente.¹ Op verzoek van de

¹ Algemene Rekenkamer (2016), Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs: de praktijk gecheckt.

staatssecretaris hebben VNG, PO-raad en VO-raad hiervoor een gezamenlijk voorstel uitgewerkt. Voor verdere uitleg – zie par. 4.5.

1.3 Proces / Procedure

Dit IHP is opgesteld in nauw overleg tussen schoolbesturen en gemeente. ~~Dit~~

~~Het IHP zal vervolgens worden voorgelegd en besproken in het College en de Raad. Op basis van de bespreking in het College en de Raad zal het IHP waar nodig worden aangepast.~~

~~te besluitvorming aan de raad worden voorgelegd in januari 2019.~~ De budgettaire consequenties van het IHP zullen worden verwerkt in de ~~concept~~-begroting van de gemeente ~~en in januari 2019 aan de raad worden voorgelegd, gezamenlijk met het programma onderwijshuisvesting voor het jaar 2019.~~

De plannen voor de periode 2018-2021 uitgewerkt in een Uitvoeringsprogramma – en zijn concreet. Op basis van dit uitvoeringsprogramma kunnen schoolbesturen bij de gemeente een pro-forma aanvraag indienen. Hiervoor wordt een procedure uitgewerkt. Doelstelling is het aantal overbodige administratieve procedures te beperken.

Jaarlijks zal worden gekeken of de leerlingenaantallen per 1 oktober leiden tot wijziging van het Uitvoeringsprogramma. De (financiële) consequenties hiervan zullen jaarlijks in januari aan de raad worden voorgelegd, gezamenlijk met het programma onderwijshuisvesting voor dat jaar.

De plannen voor de periode 2022 – 2033 geven een indicatie van de totale opgave. In de uiteindelijke uitwerking kunnen zij wijzigen door verandering van omstandigheden. Daartoe wordt het IHP periodiek geactualiseerd. Dit geactualiseerde IHP zal aan de raad worden voorgelegd.

Aan het beschikbaar stellen van budgetten voor onderwijshuisvesting zal niet meer als eis worden verbonden dat voor dat project een omgevingsvergunning moet zijn afgegeven.

1.4 Aanpak

Dit geactualiseerde IHP voor BO, SBO en (V)SO is in overleg tussen de schoolbesturen en de gemeente opgesteld. Leerlingenprognoses en gebouwgegevens zijn geanalyseerd. De ontwikkelingen in het Westland als geheel en per kern zijn besproken en de visies en ambities van de individuele schoolbesturen in beeld gebracht. Er is gestart met een inventarisatie van alle knelpunten per kern en het formuleren van praktische oplossingen voor deze knelpunten. Deze praktische oplossingen zijn vertaald in scenario's met bijbehorende investeringsopgaves.

1.5 Leeswijzer

Dit IHP is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 1 licht de aanleiding, doelstelling en aanpak van de actualisatie van het IHP toe. Hoofdstuk 2 beschrijft de scholen en schoolbesturen in het Westland en gaat in op de aanwezige denominaties (onderwijsrichtingen) en onderwijsconcepten. Hoofdstuk 3 bespreekt de visie op goed onderwijs, spreiding van onderwijs, diversiteit en de relatie met de economische en maatschappelijke structuur. Hoofdstuk 4 benoemt actuele

trends en ontwikkelingen voor onderwijs(huisvesting). Hoofdstuk 5 en 6 analyseren de onderwijshuisvesting voor respectievelijk het basisonderwijs, het SBO en het (V)SO. Hoofdstuk 7 analyseert de huisvesting voor het bewegingsonderwijs. Hoofdstuk 8 formuleert de scenario's en bijbehorende investeringen.

2 BASISONDERWIJS, SBO EN (V)SO IN HET WESTLAND

Dit hoofdstuk beschrijft de scholen en schoolbesturen in het Westland en gaat in op de aanwezige denominaties (onderwijsrichtingen) en onderwijsconcepten.

2.1 Scholen

In totaal gaan er in het Westland ongeveer 10.000 leerlingen naar het primair onderwijs (teldatum 1 okt. 2017/2018). Het primair onderwijs in het Westland bestaat uit basisonderwijs (BO), speciaal basisonderwijs (SBO) en (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO.

Basisonderwijs

Het Westland telt 34 scholen voor BO. Deze scholen zijn verspreid over 40 locaties. Basisschoolleerlingen hebben de keuze uit de volgende onderwijsrichtingen: openbaar, katholiek, protestants-christelijk, reformatorisch en algemeen bijzonder onderwijs.

Speciaal Basisonderwijs

Het Westland telt één school voor SBO. Deze school is verspreid over twee locaties:

- SBO De Diamant	Locatie Hoge Woerd
- SBO De Diamant	Locatie Sint Martinusstraat

(Voortgezet) Speciaal Onderwijs

Het Westland telt twee scholen voor (V)SO, verspreid over drie locaties:

- (V)SO Herman Broerenschool	Locatie Verhagenplein (ZML)
- VSO Herman Broerencollege	Locatie Westerhonk (EMB)
- SO De Strandwacht	Locatie De Diamant, Hoge Woerd
(Vanaf schooljaar 2018/2019 tijdelijk op de
locatie Ichthusschool, tot er meer duidelijkheid
is over het expertisecentrum SENtrum). ²

2.2 Schoolbesturen

In het Westland zijn vijf schoolbesturen die basisonderwijs aanbieden. Er zijn drie besturen met meerdere basisscholen onder hun gezag (WSKO, PCPOW en SOOW). En twee schoolbesturen met één basisschool: Mantum Onderwijs en Eerste Westlandse Montessorischool Monster.

Er zijn twee schoolbesturen die (V)SO aanbieden, te weten: Herman Broerenstichting en Stichting De Haagse Scholen. De Herman Broerenschool is een nevenvestiging van een school in Delft en De Strandwacht is een nevenvestiging van een school in Den Haag.

² Voor uitleg expertisecentrum SENtrum zie par. 6.4

De SBO De Diamant is ontstaan uit een fusie van een SBO-school van PCPOW en een SBO-school van de WSKO. De school valt onder de verantwoordelijkheid van PCPOW. De onderwijsrichting is interconfessioneel.

Westlandse Stichting Katholiek Onderwijs

WSKO biedt katholiek basisonderwijs aan in het Westland. WSKO heeft 15 scholen voor basisonderwijs, verdeeld over 17 locaties. In Maasdijk verzorgt WSKO samen met SOOW op een informele samenwerkingschool katholiek en algemeen toegankelijk onderwijs. Op de 15 basisscholen zijn op teldatum 1 okt. 2018 totaal 4.387 leerlingen ingeschreven. Dat is circa 44% van het totaal aantal leerlingen dat op het basisonderwijs in het Westland is ingeschreven.

Stichting Protestants Christelijk Primair Onderwijs Westland (PCPOW)

PCPOW biedt protestants-christelijk basisonderwijs en speciaal basisonderwijs aan in het Westland. PCPOW heeft in het Westland 12 basisscholen, verdeeld over 13 locaties. Daarnaast heeft PCPOW één school voor speciaal basisonderwijs, verdeeld over twee locaties. Op de 12 basisscholen zijn op teldatum 1 okt. 2018 totaal 3.461.469 leerlingen ingeschreven. Dat is circa 36% van het totaal aantal leerlingen dat op het basisonderwijs in het Westland is ingeschreven. Op de SBO-school in de gemeente Westland zijn op teldatum 1 okt. 2017/2018 totaal 284.309 leerlingen ingeschreven.

Stichting Openbaar Onderwijs Westland

SOOW biedt openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs aan in het Westland. SOOW heeft in Westland 5 basisscholen, verdeeld over 8 locaties. Op de scholen van SOOW in de gemeente Westland staan op teldatum 1 okt. 2018 in totaal 1.349 leerlingen ingeschreven. Dat is circa 14% van het totaal aantal leerlingen dat op het basisonderwijs in het Westland is ingeschreven.

Mantum Onderwijs

Mantum Onderwijs biedt basisonderwijs op reformatorische grondslag aan op vier scholen met de Bijbel en reformatorische scholen in Den Haag, Vlaardingen, Benthuizen en 's-Gravenzande. Mantum Onderwijs heeft in het Westland één school voor basisonderwijs, de Eben-Haëzerschool. Op deze school in 's-Gravenzande zijn op teldatum 1 okt. 2018 totaal 138 leerlingen ingeschreven. Dat is circa 2% van het totaal aantal leerlingen dat op het basisonderwijs in het Westland is ingeschreven.

Eerst Westlandse Montessorischool Monster (EWMM)

De Eerste Westlandse Montessorischool biedt algemeen bijzonder onderwijs aan in Monster. Op teldatum 1 okt. 2018 staan op de school 370 leerlingen ingeschreven. Dat is circa 4% van het totaal aantal leerlingen dat op het basisonderwijs in het Westland is ingeschreven.

Herman Broerenstichting

De Herman Broerenstichting heeft twee scholen voor Zeer Moeilijk Lerende Kinderen (ZML-kinderen) in het Westland: De Herman Broerenschool voor Speciaal Onderwijs en het Herman Broerencollege voor Voortgezet Speciaal Onderwijs. De Herman Broerenstichting is in Westland op twee locaties gehuisvest (locatie Verhagenplein en locatie Westerhonk).

Op de twee scholen zijn op teldatum 1 okt. 2018 totaal 125 leerlingen ingeschreven.

Stichting De Haagse Scholen

De Stichting De Haagse Scholen heeft meerdere scholen voor BO, SBO en (V)SO in Den Haag. De Strandwacht is een school voor leerlingen met gedrags- en psychiatrische problematiek. Met ingang van het schooljaar 2012/2013 heeft De Strandwacht een nevenvestiging in het Westland. Deze nevenvestiging van de school telt op 1 oktober 2018 totaal 47 leerlingen (4 groepen) en is per 1 augustus 2018

tijdelijk gehuisvest op de locatie Ichthusschool, tot er meer duidelijkheid is over het expertisecentrum SENtrum.³

3 VISIE

Westland streeft naar goed onderwijs dat goed gespreid en divers is. Hierbij is goede onderwijshuisvesting een onmisbare voorwaarde.

Dit hoofdstuk bespreekt de visie van de schoolbesturen en gemeente op goed onderwijs, spreiding van onderwijs en diversiteit van onderwijs. Daarnaast beschrijft dit hoofdstuk de relatie met de economische en maatschappelijke structuur.

3.1 Goed onderwijs, spreiding en diversiteit

Schoolbesturen streven er samen naar om het onderwijsaanbod zodanig in te richten dat er kind-nabij-onderwijs wordt gegeven. Een goed onderwijsaanbod dat goed gespreid en divers is, is belangrijk voor Westland en haar inwoners.

Het onderwijs in Westland verschaft een gemeenschappelijke basis voor optimale talentontwikkeling en legt de basis voor vervolgonderwijs en participatie in de maatschappij. Goed onderwijs maakt van kinderen competente, zelfbewuste en creatieve volwassenen en bereidt kinderen voor op een succesvolle loopbaan. Het onderwijs stelt alle kinderen, ongeacht afkomst, capaciteit en begaafdheid, daarom in staat zich optimaal te ontwikkelen. Scholen zijn toegerust om kinderen met lichamelijke handicap te ontvangen. Voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften is gespecialiseerd onderwijs beschikbaar. Er wordt een zo passend mogelijke plek, zo thuis nabij mogelijk gerealiseerd.⁴

Een goede spreiding van scholen komt de ~~kindnabijheid~~ kind nabijheid van het onderwijs en de leefbaarheid van de woonomgeving ten goede. Scholen zijn immers een belangrijke voorziening voor (potentiële) inwoners van Westland. Naast spreiding speelt variatie daarbij een rol. Door variatie kunnen scholen zich onderscheiden en een eigen doelgroep aanspreken. Zo wordt aangesloten op de behoefte van de (potentiële) inwoners van het Westland. Variatie kan daarbij breed worden opgevat: het kan gaan om levensbeschouwelijke overtuiging, onderwijsaanbod en/of profilering.

3.2 Aansluiten op de Economische Structuur

Schoolbesturen streven naar onderwijs dat aansluit op de economische en maatschappelijke behoeften van de maatschappij. De economie ontwikkelt zich van een kenniseconomie naar 'een lerende economie'; een economie die niet alleen kennis produceert, maar ook optimaal toepast.⁵ Technologische ontwikkelingen gaan snel, de hoeveelheid beschikbare informatie groeit exponentieel en is altijd en overal beschikbaar. De toegenomen technologisering en informatisering leiden ook tot veranderingen op de arbeidsmarkt. Het aantal banen met routinematig productiewerk neemt af, terwijl er steeds meer vraag is naar banen die vragen om flexibiliteit en

³ Voor uitleg expertisecentrum SENtrum zie par. 6.4

⁴ SPOW, ondersteuningsplan 2016-2019

⁵ Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid (2013), 'Naar een lerende economie'.

probleemoplossend vermogen (*21st century skills*).⁶ Op de scholen in het Westland leren daarom kinderen vaardigheden en doen zij kennis op die voorbereidt op de economie en arbeidsmarkt van de 21^e eeuw.

Schoolbesturen stellen kinderen daarnaast in staat vroeg kennis te maken met de praktijk. Daarbij is de economische en maatschappelijke structuur van het Westland het referentiekader voor het leren van vaardigheden. Westland heeft ruim 8.000 bedrijven die goed zijn voor bijna 60.000 banen. Dit zijn veel bedrijven in het greenportcluster (teelt, handel, logistiek, toelevering, dienstverlening).⁷ Om die reden hebben de schoolbesturen in het basisonderwijs een convenant ondertekend waarin is afgesproken om kinderen kennis te laten maken met technologie en de 'Greenport'.⁸ Bedrijven, ondernemers en organisaties bieden relevante informatie en ervaringen.

3.3 Versterken van de Maatschappelijke Structuur

Het onderwijs wil bijdragen aan de maatschappelijke structuur van Westland. Het Westland wil een saamhorige gemeente zijn. Daarbij heeft iedere kern een eigen karakter maar voelt iedereen zich ook Westlander. Inwoners van Westland kijken naar elkaar om en voelen zich geborgen in een dorps-, groene leefomgeving met goede voorzieningen en werkgelegenheid.⁹

Door globalisering en migratie wordt de samenleving van Westland steeds gevarieerder. Saamhorigheid en de kernwaarden die daarbij horen (tolerantie, verdraagzaamheid) zijn kwetsbaarder naarmate deze diversiteit toeneemt.

Het onderwijs levert een bijdrage aan het versterken van de saamhorigheid. Dit doet het onderwijs door een rijke sociale context te vormen voor kinderen: kinderen leren deel uit te maken van een gemeenschap, omgaan met verwachtingen van de samenleving en een eigen identiteit te vormen. Daarbij is er ook aandacht voor burgerschap. Voor kinderen betekent burgerschap dat ze kennis opdoen over gemeenschappelijke normen en waarden en ontdekken hoe die een rol spelen in de omgang met anderen, ook wanneer opvattingen botsen.

3.4 Toekomstbestendige onderwijshuisvesting

Voor een vitale onderwijsstructuur die de economische en maatschappelijke structuur versterkt is adequate huisvesting een voorwaarde. Gemeente en schoolbesturen hebben daarom een gezamenlijk belang bij goede onderwijshuisvesting.

Gemeente en schoolbesturen streven daarom naar toekomstbestendige onderwijsgebouwen (functionele, duurzame en gezonde en flexibele huisvesting):

- *Functioneel*: de schoolgebouwen sluiten aan op het onderwijsconcept, werken ondersteunend voor de ontwikkeling van kinderen en bieden een goede werkomgeving voor het personeel van de school. Het schoolgebouw is geschikt voor een diversiteit aan (onderwijs)activiteiten.
- *Duurzaam en gezond*: de schoolgebouwen zijn duurzaam gebouwd en kennen een gezond binnenklimaat en een gezonde exploitatie. Een gezond en goed gebouw

6 Stichting Leerplanontwikkeling Nederland, 'Digitale geletterdheid en 21e eeuwse vaardigheden in het funderend onderwijs: een conceptueel kader'.

7 Digitale geletterdheid en 21e eeuwse vaardigheden in het funderend onderwijs: een conceptueel kader'.

8 Bestuursakkoord voor het Westlandse Onderwijs (2015).

9 Samen maken wij Westland (2016), Beleidsnotitie 2020.

heeft een positief effect op het gedrag, het welbevinden en het leerproces van de kinderen en leerkrachten die het gebouw dagelijks gebruiken.

- *Flexibel*: de schoolgebouwen moeten gedurende hun levensloop flexibel zijn. Dat wil zeggen dat ze (eenvoudig) aangepast kunnen worden. Er worden immers constant nieuwe eisen gesteld aan schoolgebouwen door veranderingen in de opvatting over onderwijs. Daarnaast is de flexibiliteit van schoolgebouwen gewenst vanwege de groei dan wel daling van het aantal leerlingen.

Naast het gebouw is de buitenruimte een belangrijk onderdeel van de onderwijshuisvesting. Er moet voldoende uitdagende buitenruimte zijn voor kinderen. Naast een groene uitstraling (waardering voor natuur en milieu) biedt de buitenruimte mogelijkheden tot fysieke beweging voor kinderen. De buitenruimte wordt daar waar mogelijk opengesteld voor spelende kinderen.

4 TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Dit hoofdstuk bespreekt de voor dit IHP relevante trends en ontwikkelingen in onderwijs en onderwijshuisvesting. Daarbij wordt aangegeven hoe de schoolbesturen willen anticiperen op deze trends en ontwikkelingen.

4.1 Eisen toekomstbestendige schoolgebouwen

Ontwikkelingen op het gebied van onderwijs stellen eisen aan schoolgebouwen. De schoolbesturen willen deze ontwikkelingen betrekken bij de onderwijshuisvesting. De belangrijkste ontwikkelingen in het moderne onderwijs die eisen stellen aan schoolgebouwen zijn:¹⁰

1. *Verandering van onderwijsconcepten*: Schoolgebouwen moeten ruimtes en infrastructuur voor nieuwe onderwijsconcepten en digitale hulpmiddelen bieden. Onderwijsconcepten veranderen en nieuwe eisen worden aan het onderwijs gesteld. Hierbij valt te denken aan de verplichting om wetenschap en technologie en ICT-geletterdheid op te nemen in het curriculum. Tegelijkertijd maakt ICT als middel grote hoeveelheden informatie toegankelijk en faciliteert eigen leerroutes. Digitale hulpmiddelen worden steeds meer ingezet.
2. *Passend Onderwijs*: Op 1 aug. 2014 is Passend Onderwijs ingevoerd. Het doel is om leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte een passende plek te geven binnen het onderwijs. Dit heeft gevolgen voor de onderwijshuisvesting. In sommige schoolgebouwen moeten voorzieningen getroffen worden om kinderen met lichamelijke problemen en/of gedragsproblemen onderwijs te kunnen bieden.
3. *Differentiatie*: Schoolgebouwen moeten ruimtes bieden om deze gedifferentieerde lesvormen te faciliteren. Lesvormen worden steeds beter afgestemd op de individuele onderwijsbehoefte van leerlingen (gepersonaliseerd leren). Dit leidt tot behoefte aan gedifferentieerde ruimten.
4. *Gezondheid*: Scholen willen gezonde voeding een grotere plek te geven in het onderwijsaanbod. Om praktisch met gezondheid in het onderwijs aan de slag te kunnen is een keukeninrichting gewenst.

10 Algemene Rekenkamer (2016), Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs: de praktijk gecheckt.

5. *Flexibiliteit*: De maatschappij verandert in een rap tempo. Welke kennis, vaardigheden en inrichting van gebouwen in de toekomst nodig zijn is nog niet duidelijk. Schoolgebouwen moeten daarom flexibeler worden ingericht en eenvoudiger kunnen worden aangepast. Zo is er bijvoorbeeld een trend om bij nieuwbouw te zorgen dat aparte ruimtes aparte ingangen hebben en dat binnenwanden verplaatst kunnen worden.

Beleidsoptie

De schoolbesturen en gemeente constateren dat veel bestaande schoolgebouwen niet meer voldoen aan een aantal van de hiervoor genoemde eisen van modern onderwijs. De onderwijskundige ontwikkelingen vragen om extra investeringen in bestaande schoolgebouwen. Een voorziening voor 'Onderwijskundige aanpassing' is wenselijk.

4.2 Normbedragen nieuwbouw en uitbreiding

In de verordening onderwijshuisvesting van de gemeente is de vergoeding voor huisvestingsvoorzieningen vastgelegd in zogenoemde 'VNG-normbedragen'.

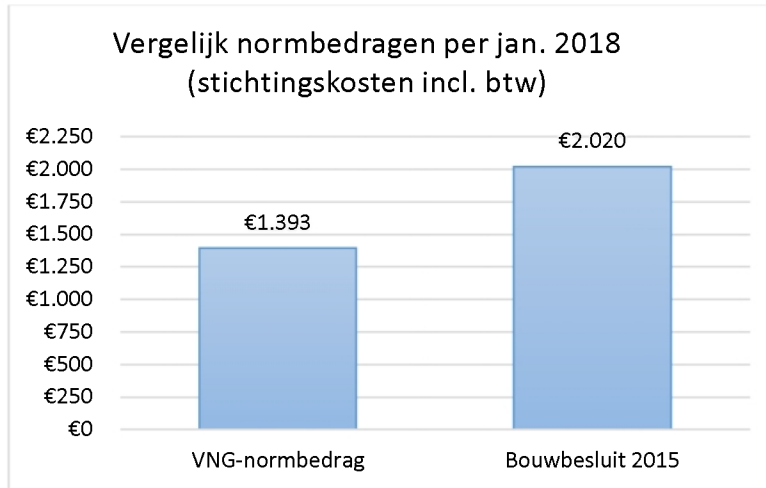
De VNG-normbedragen gaan uit van een sober, maar doelmatig gebouw, dat voldoet aan de eisen van (onder meer) het Bouwbesluit 2012. De normbedragen houden geen rekening met aangescherpte bouwtechnische eisen uit het Bouwbesluit 2015 en eisen met betrekking tot eigentijds onderwijs.

Dit beeld wordt door onderzoek bevestigd. In het Kwaliteitskader PO¹¹ (zie par. 4.4) zijn bijvoorbeeld de VNG-normbedragen vergeleken met de stichtingskosten van een PO-school gebaseerd op het Bouwbesluit 2015.

Het verschil tussen de VNG-normbedragen (prijspeil 2018) en het Bouwbesluit 2015 bedraagt 45%.¹² Het Bureau Documentatie Bouwwezen (BDB) verklaart dit als volgt: "de overheid heeft de wettelijke normen (Bouwbesluit) waar een nieuw schoolgebouw aan moet voldoen telkens aangescherpt, waarmee de kosten automatisch hoger werden. De Rijksoverheid heeft deze kosten echter nooit gecompenseerd aan gemeenten dan wel schoolbesturen".

11 Kwaliteitskader huisvesting Primair Onderwijs, financiële paragraaf, Documentatie Bouwwezen (BDB), november 2016.

12 Het BDB heeft het over een verschil van 48%, maar daarbij wordt gerefereerd aan de VNG-normbedragen prijsspeil 2017 in plaats van prijsspeil 2018.

Figuur 1: Verhouding normbedragen en Bouwbesluitniveau 2015 (peildatum januari 2018)¹³.

Voorstel VNG

De VNG erkent dat de jaarlijkse indexering van de normbedragen over de afgelopen jaren de werkelijke prijsontwikkelingen in de markt niet goed blijkt te hebben gevolgd. De VNG concludeert daaruit dat een verhoging van de normbudgetten noodzakelijk is. In maart 2018 heeft de VNG gemeenten daarom geadviseerd om de normbedragen voor de nieuwbouw van scholen eenmalig te verhogen met 40%. Diverse gemeenten hebben de afgelopen jaren op eigen initiatief hun normbedragen al verhoogd.

4.3 Duurzaamheid

Duurzaamheid heeft invloed op onderwijshuisvesting. Duurzaamheid kan worden gedefinieerd als "ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoefte te voorzien in gevaar te brengen."¹⁴ Duurzame ontwikkeling streeft naar evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen.

Voor de periode 2008-2016 heeft de Rijksoverheid een aantal maatregelen genomen om de kwaliteit van (onder meer) onderwijshuisvesting te verbeteren. Maatregelen zijn de 'Verbetering Binnenmilieu en Energiezuinigheid' en het 'Programma van Eisen Frisse Scholen'. Recentere maatregelen zijn de 'Green Deal Verduurzaming Scholen' uit 2014 en de 'Actieagenda Architectuur en Ruimtelijk Ontwerp 2013-2016'

Bijna-Energie Neutrale Gebouwen (BENG)

Nederlandse scholen zullen stapsgewijs steeds energiezuiniger worden en vanaf 2020 (bijna) EnergieNeutraal. Dit is vastgelegd in het 'Nationaal Plan Bijna-Energie Neutrale Gebouwen' (BENG). In BENG wordt de energieprestatie van een gebouw uitgedrukt met drie indicatoren:

- **BENG 1. Energiebehoefte (kWh/m²/jaar):**
De energie in kWh per m² per jaar die nodig is voor verwarming en koeling. Deze indicator gaat over het beperken van de energievraag van het gebouw zelf.

¹³ Vergelijken voor een school van 1.306 m² (8 groepen met gemiddeld 27,6 leerlingen per groep).

¹⁴ VN-Commissie Brundtland (1987).

- *BENG 2. Primair fossiel energiegebruik (kWh/m²/jaar):*
De fossiele brandstof in kWh per m² per jaar die nodig is voor verwarming, koeling, warm water en installaties.
- *BENG 3. Aandeel hernieuwbare energie (%):*
Het percentage (in procenten) hernieuwbare energie van het totale energiegebruik.

Een BENG-schoolgebouw moet voldoen aan de volgende eisen:

- Energiebehoefte 50 kWh/m².jr
- Primair energiegebruik 60 kWh/m².jr
- Aandeel hernieuwbare energie: 50 %

De energiezuinigheid van een gebouw wordt nu nog berekend aan de hand van de zogenaamde Energieprestatiecoëfficiënt (EPC). Hoe lager de EPC, hoe beter de energieprestatie. In 2015 is de Energieprestatiecoëfficiënt (EPC) voor onderwijsfuncties in het Bouwbesluit al aangescherpt van 1,3 naar 0,7. De BENG-eisen zijn een aanscherping ten opzichte van de huidige EPC-normen.

De huidige EPC-berekening is minder geschikt voor BENG. In de eerste plaats voegt de EPC alle energiemaatregelen samen tot één dimensieloos getal. Daardoor biedt deze rekenmethodiek weinig inzicht in de manier waarop de energieprestatie is behaald. Daarnaast is het de vraag of het wel zo duurzaam is om een gebouw maximaal vol te leggen met zonnepanelen, zonder eerst de energiebehoefte te beperken met isolatie.

De schoolbesturen willen duurzame schoolgebouwen realiseren. De gemeente moet vanaf 2020 Bijna-Energie-Neutrale gebouwen realiseren wat aansluit bij de ambitie van de gemeente Westland om in 2020 de duurzaamste glastuinbouwgemeente van Nederland te zijn.

Kwaliteitskader PO

In het Kwaliteitskader PO (actualisatie nov. 2016) hebben de VNG, PO-Raad, Ruimte OK en een aantal schoolbesturen kwalitatieve kaders gesteld voor de bouw en verbouw van scholen.

Het Kwaliteitskader PO bevat een reeks eenduidige, herkenbare en praktisch toepasbare prestatiecriteria voor een schoolgebouw, verdeeld over drie thema's:

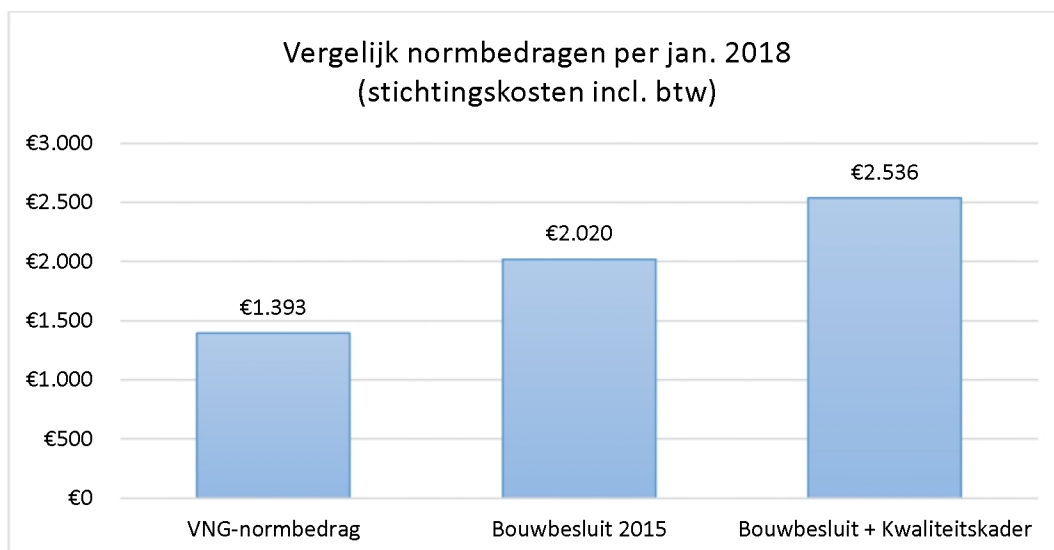
- *Beleving (Architectonische kwaliteitscriteria)*
Prestatiecriteria gerelateerd aan de verschijningsvorm en beeld- en sfeerverwachting van het exterieur en interieur.
- *Gebruik (Functionele kwaliteitscriteria)*
Prestatiecriteria gerelateerd aan de omvang, situering en geschiktheid van ruimten, op basis van de activiteiten die er plaatsvinden.
- *Techniek (Technische kwaliteitscriteria)*
Prestatiecriteria gerelateerd aan gezondheid, duurzaamheid en onderhoud.

Het kader maakt de bovenstaande prestatiecriteria inzichtelijk en bespreekbaar.

Vergelijking VNG-Normbedragen, Bouwbesluit en Kwaliteitskader

Met de publicatie van het Kwaliteitskader PO is een doorrekening gemaakt van de bouwkosten.¹⁵ In de doorrekening is een vergelijking gemaakt tussen (zie figuur 2):

- De stichtingskosten van een PO-school gebaseerd op het Bouwbesluit 2015.
- De stichtingskosten van een PO-school gebaseerd op het Bouwbesluit 2015 én de aanvullende eisen uit het Kwaliteitskader.

Figuur 2: Verhouding normbedragen, Bouwbesluitniveau 2015 en Kwaliteitskader PO (peildatum januari 2017/2018).

Het verschil tussen de VNG-normbedragen en het kwaliteitskader bedraagt 85%. Om te kunnen bouwen conform de eisen uit het Kwaliteitskader zou het VNG-normbedrag voor de nieuwbouw van scholen met 85% moeten worden verhoogd.

Beleidswens

De gemeente en schoolbesturen willen duurzaam beleid voor schoolgebouwen voeren. Voor de nieuwbouw van duurzame schoolgebouwen die voldoen aan het Kwaliteitskader ~~is~~ zouden de normbedragen met 85% verhoogd moeten worden. Schoolbesturen willen ook zelf investeren in schoolgebouwen, als dat leidt tot lagere exploitatiekosten.

4.4 Renovatie

Er is landelijk discussie over de financiering van renovatie van schoolgebouwen. Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor (groot) onderhoud, gemeenten voor nieuwbouw. Renovatie zit in feite tussen beide uitersten en is nog niet wettelijk geregeld.

De voormalige Staatssecretaris heeft dit probleem erkend en wil renovatie in de wet regelen.¹⁶ De PO-raad, VO-raad en de VNG hebben de Staatssecretaris een gezamenlijk voorstel gestuurd voor de wijze waarop kan worden omgegaan met

15 Kwaliteitskader huisvesting Primair Onderwijs, financiële paragraaf, Documentatie Bouwwezen (BDB), november 2016.

16 Kamer en Dekker erkennen probleem renovatieregels, VO-Raad, april 2016.

renovatie. De Staatssecretaris heeft aangegeven, dat het ministerie van OCW het voorstel met de VO-Raad, PO-Raad en de VNG nader wil uitwerken.¹⁷ De PO-raad, VO-raad en de VNG hebben de staatssecretaris een gezamenlijk voorstel gestuurd voor de wijze waarop om kan worden gegaan met renovatie.

Dit voorstel richt zich op een wettelijke regeling, technische en functionele levensduurverlenging met 25-40 jaar. Renovatie moet wettelijk geregeld worden. Renovatie moet de levensduur van een schoolgebouw met 25-40 jaar verlengen. Een gerenoveerd gebouw moet technisch (weer) voldoen aan de eisen van het Bouwbesluit. Renovatie moet het gebouw weer geschikt maken voor het onderwijs van de komende jaren qua functionaliteit, uitstraling en flexibiliteit.

Het voorstel definieert renovatie als volgt:

“Renovatie is een grootschalige en integrale aanpak van een bestaand schoolgebouw waarmee de levensduur verlengd wordt met ten minste 25 jaar en het gebouw (weer) voldoet aan de functionele eisen en kwaliteitseisen zoals geformuleerd in het IHP (en ten minste aan vigerende eisen van het Bouwbesluit).”

“Uitgangspunt is dat renovatie dient te worden beschouwd als een volwaardig alternatief voor nieuwbouw, in te zetten als mogelijke maatregel (voorziening) aan het einde van de levensduur van een schoolgebouw. Hiermee wordt renovatie niet een extra gemeentelijke verantwoordelijkheid, maar een alternatief voor (vervangende) nieuwbouw, dat reeds behoort tot de gemeentelijke zorgplicht.”¹⁸

Beleidswens

De gemeente en schoolbesturen willen een regeling voor renovatie in het Westland. Zoals het er nu naar uitziet gaat dit een wettelijke taak worden. Binnen afzienbare zal er een landelijke wettelijke regeling voor de renovatie komen (zie par. 4.5). Op het moment dat deze landelijke regeling voor renovatie er is, moet de Verordening onderwijshuisvesting daar op aansluiten.

4.5 Voorstel VNG, PO-raad en VO-raad over **wettelijkejuridische** status IHP

In de nabije toekomst krijgt een IHP een **wettelijkejuridische** status. Gemeenten en schoolbesturen worden dan verplicht om gezamenlijk een IHP op te stellen. Aanleiding hiervoor is een rapport van de Algemene Rekenkamer waarin aandacht gevraagd wordt voor een aantal knelpunten, waaronder de noodzaak om IHP een **wettelijkejuridische** status te geven en renovatie als voorziening op te nemen in de verordening onderwijshuisvesting van de gemeente.¹⁹ Op verzoek van de staatssecretaris hebben VNG, PO-raad en VO-raad hiervoor een gezamenlijk voorstel uitgewerkt. Dit voorstel bevat oplossingen voor toekomstbestendige onderwijsgebouwen, normbedragen en renovatie.

De kernpunten uit dit voorstel zijn:

- Elke gemeente moet verplicht een IHP opstellen waarover Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) wordt gevoerd. In het IHP bepalen schoolbesturen en gemeente welke schoolgebouwen wanneer gerenoveerd of vervangen worden.

¹⁷ Kamerbrief met reactie op voorstel PO-raad en VO Raad VNG over bekostiging renovatie, december 2016

¹⁸ Concretisering Huisvestingsvoorstel VNG, PO-raad, VO-raad, april 2018.

¹⁹ Algemene Rekenkamer (2016), Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs: de praktijk gecheckt.

- Het IHP krijgt een wettelijkejuridische status en komt in plaats van de bestaande jaarcyclus.
- Renovatie wordt als voorziening in de wet opgenomen en wordt de gezamenlijke verantwoordelijkheid van schoolbesturen en gemeenten.
- De schoolbesturen worden verplicht een Meerjarig Onderhoudsplan (MOP) per schoolgebouw op te stellen. In het OOGO worden MOP's en IHP op elkaar afgestemd.
- Het IHP wordt elke vier jaar geëvalueerd en zo nodig aangepast in het OOGO dat gevoerd wordt.
- Gemeenten stellen jaarlijks een budgetplafond vast en richten voor meerdere jaren een voorziening in. Het investeringsverbod voor schoolbesturen in het primair onderwijs wordt aangepast.
- De kwaliteitskaders voor het PO, het VO en het Bouwbesluit vormen de basis voor gemeentelijke vergoedingen.
- Gemeenten worden gestimuleerd om vrijvallende middelen te herinvesteren.

Het IHP voor het Westland zal jaarlijks worden geactualiseerd. Het IHP zal periodiek worden geactualiseerd. Tevens zullen we de uitvoering van het IHP jaarlijks monitoren". Wat betreft de indexering is de Verordening onderwijshuisvesting van toepassing (moet nog worden aangepast). In het IHP wordt uitgegaan van prijspeil 2018.

4.6 Brede school en IKC-ontwikkeling

Brede school

Brede Scholen bieden een samenhangend aanbod voor kinderen op het gebied van onderwijs, sport en cultuur. Meestal verbinden zij daarbij ook verschillende vormen van onderwijs en jeugdzorg. Daarnaast proberen Brede Scholen 'leerwinst' te boeken door tussen peuterspeelzalen, crèches en onderwijs een doorgaande leerlijn te realiseren.

Het doel van brede scholen is door goede samenwerking de ontwikkelingskansen te vergroten en de zorg (van ouders) voor kinderen te ondersteunen en ontwikkelingskansen te vergroten.

Het vormgeven van een brede school is makkelijker als de samenwerkingspartners gezamenlijk zijn gehuisvest. We kunnen daarbij vier manieren onderscheiden van samenwerken en een gebouw delen. Deze staan bekend in de literatuur als *back to back*, *face to face*, *hand in hand* en *cheek to cheek*.

Back to back – De partijen van de brede school delen een gebouw, maar hebben verder weinig met elkaar te maken. Hier is eigenlijk nog geen sprake van een brede school, maar van een bedrijfsverzamelgebouw.

Face to face – De partijen van de brede school kennen elkaar, houden rekening met elkaar en delen ook een aantal ruimten met elkaar. Er wordt samengewerkt en (deels) samengeleefd, maar verder zijn organisaties gescheiden.

Hand in hand – De partijen van de brede school kennen elkaar goed, werken samen en delen een aantal ruimten met elkaar. De partijen vullen elkaar aan. Er ontstaat er synergie tussen de partijen, maar verder zijn organisaties gescheiden. Er kan worden gewerkt volgens één pedagogische en educatieve visie.

Cheek to cheek – De partijen van de brede school gaan volledig in elkaar op en vormen samen één organisatie. In dit type wordt de brede school een Integraal Kindcentrum (IKC).

Integraal Kindcentrum (IKC)

In een IKC wordt gewerkt volgens één pedagogische en educatieve visie. Kinderen worden in staat gesteld om hun talenten optimaal te ontwikkelen. Het IKC biedt doorlopende ontwikkelingslijnen, dagarrangementen en kindnabije zorg. Onderwijs, kinder- en peuteropvang, buitenschoolse opvang (BSO) en eventuele andere maatschappelijke voorzieningen vormen in het IKC één organisatie.

~~De IKC-ontwikkeling is gekoppeld aan de discussie over het huidige verdeelde aanbod van voorzieningen voor peuters. De Sociaal-Economische Raad, de Onderwijsraad, en ook de PO-Raad, kinderopvangorganisaties en gemeenten pleitten voor een 'ontwikkelrecht' voor peuters. Alle nul- tot vierjarigen moeten bijvoorbeeld zestien uur per week terecht kunnen bij een opvangvoorziening. In de huidige situatie is een financiële tegemoetkoming voor kinderopvang deels gekoppeld aan het al dan niet werken van ouders.~~

Beleidsambitie

Gemeente en schoolbesturen zijn een voorstander van brede scholen – waar mogelijk stimuleert de gemeente ook de doorontwikkeling naar IKC's. Bij vervangende nieuwbouw van scholen wordt de ontwikkeling van IKC's onderzocht. De scholen in het Westland willen daarbij van tenminste face-to-face brede scholen realiseren. De wens daarbij is hand-in-hand en mogelijk cheek-to-cheek.

Er is een voorziening nodig voor Brede school en IKC-ontwikkeling. Met deze voorziening kunnen kleine budgetten beschikbaar worden gesteld om een gebouw om te vormen tot een brede school of IKC. Daarnaast is een voorziening gewenst om de ontwikkeling van IKC's bij scholen te verkennen. Het gaat daarbij om aanpassingen welke niet in de huur kunnen worden verrekend.

4.7 Gymnastiek

In het regeerakkoord 'Bruggen Slaan' (2012) formuleerde het vorige kabinet de ambitie om het aantal bewegingsuren voor het basisonderwijs te verhogen. In het bestuursakkoord voor primair onderwijs (2014) is deze ambitie uitgewerkt. De basisscholen spraken daarin af om met ingang van 2017 minimaal twee lessen (twee keer 45 minuten) per week bewegingsonderwijs te bieden en waar mogelijk te streven naar drie lessen bewegingsonderwijs. Extra bewegingsonderwijs kan breed worden ingevuld met bewegings- en sportactiviteiten, zoals gymlessen, spellessen en sportdagen.

Schoolbesturen en gemeente vinden een genormeerde verhoging van het aantal uren bewegingsonderwijs naar 3 uur per week niet realistisch en onhaalbaar. Het verhogen van het aantal uren bewegingsonderwijs blijft wel een wens. Waar mogelijk proberen de schoolbesturen een verhoging van het aantal uren bewegingsonderwijs door te voeren. Scholen kunnen daarbij meerdere vormen van beweging toepassen, waarbij schoolbesturen en gemeente samen zoeken naar een optimaal gebruik van zwembaden en sportvelden. Gebruik van zwembaden en sportvelden brengt voor de schoolbesturen wel kosten met zich mee voor wat betreft huur of andere kosten.

4.8 Woningbouw in Westland

Er worden in het Westland enkele grote nieuwe woonwijken gerealiseerd. Het gaat om Molensloot (De Lier), Waelpark ('s-Gravenzande), Westmade (Monster), Hoogeland (Naaldwijk), Kreken (Poeldijk) en het Transformatiegebied (Wateringen). Bij de realisatie van onderwijsvoorzieningen moet rekening worden gehouden met deze nieuwbouw wijken. Indien nodig zal een nieuwe school gebouwd worden in deze wijken.

Begin 2016 heeft de gemeente de woonvisie 'Wonen naar Westlandse woningbehoefte' vastgesteld en is besloten de komende 15 jaar 7.259 woningen te realiseren, voornamelijk in Monster, Wateringen, 's-Gravenzande en Naaldwijk. Hierdoor laat de leerlingenprognose een aanzienlijke groei zien in Monster en is de krimp in Wateringen, 's-Gravenzande en Naaldwijk lager dan gedacht of afwezig. De laatste informatie is dat er nog meer dan 7.259 woningen bij komen, namelijk 8.662 (bron: woningbouwprogrammering). Dit aantal woningen is verwerkt in de leerlingenprognose 2018.

Beleidsambitie

Waar mogelijk zal in de grote nieuwbouwwijken (meer dan 1.200 woningen) een onderwijsvoorziening worden gebouwd. Dit kan door het stichten van een nieuwe school, het creëren van een dislocatie van een bestaande school en het verplaatsen van een school.

4.9 Onderhoud schoolgebouwen

De kosten voor gebouwonderhoud zijn hoger dan de vergoeding die de scholen hiervoor ontvangen van het Rijk. Dit blijkt uit een onderzoek in opdracht van het ministerie van OC&W op verzoek van de Tweede Kamer.²⁰

Ontoereikende vergoeding

De schoolbesturen kunnen op termijn niet voldoen aan de onderhoudsverplichtingen met de rijksvergoeding die zij ontvangen. Met als gevolg dat dit tot financiële problemen zal leiden en uiteindelijk ten koste zal gaan van de onderwijskwaliteit.

Het gezamenlijke tekort voor de Westlandse scholen is op basis van een eerste onderzoek geraamd op € 650.000 per jaar. Op basis van nieuwe meerjaren-onderhoudsplanningen (MOP's) zou het werkelijke bedrag bepaald moeten worden. Waarbij ook afspraken gemaakt moeten worden over welk niveau van onderhoud noodzakelijk is.

De gemeente heeft geen wettelijke rol meer bij het in stand houden van schoolgebouwen. Zij is alleen verantwoordelijk voor het onderhouden van die gedeeltes die zij verhuurt en voor de gymzalen. Dit natuurlijk naast de zorgplicht voor adequate huisvesting en de beleidsmatige inzet op onderwijskwaliteit en zorg.

Echter, door de tekorten zijn de besturen op termijn niet in staat om adequaat onderhoud te plegen. Het is mede in het belang van de gemeente dat scholen met hun middelen uit kunnen komen en dit niet ten koste gaat van de onderwijskwaliteit. Daarnaast is het in het belang van de gemeente dat de gebouwen adequaat

²⁰ 'Evaluatie van de materiele instandhouding in het primair onderwijs 2010-2014', Berenschot en ICS adviseurs, 2017.

onderhouden zijn, zodat de beoogde levensduur van het gebouw (50 jaar) niet in gevaar komt.

De schoolbesturen wensen dat de gemeente in principe garant staat voor de structurele tekorten op de onderhoudskosten ten opzichte van de Rijksvergoeding. De schoolbesturen zien graag dat de gemeente hiervoor een langduriger voorziening creëert, met een substantieel hoger bedrag.

Beleidsambitie - Noodfonds voor opheffen incidenteel tekort

De schoolbesturen hebben met tevredenheid kennis genomen van het voornemen van het College om in 2018 een noodfonds van € 500.000 in te richten voor onderhoud van de schoolgebouwen van het openbaar onderwijs. De besturen stemmen er mee in dat deze middelen worden ingezet ten behoeve van het openbaar onderwijs:

Het openbaar onderwijs heeft namelijk te maken met meerdere dislocaties en heeft daardoor relatief hoge onderhoudskosten. Deze situatie is in de jaren negentig ontstaan bij de invoering van de Wet toerusting en bereikbaarheid. Als gevolg daarvan dreigden een aantal van de openbare scholen in de voormalige Westlandse gemeenten onder de door het Rijk vastgestelde opheffingsnorm te komen. Het openbaar onderwijs was op dat moment nog niet verzelfstandigd. Het bestuur beruste nog bij gemeentebesturen van de zeven Westlandse gemeenten. Om ervoor te zorgen dat er openbaar onderwijs in alle dorpen van het Westland was, hebben de besturen destijds besloten gebruik te maken van de zogenaamde gemiddelde schoolgroottesystematiek. De wet bood de mogelijkheid om door middel van fusie de scholen die onder de opheffingsnorm zouden komen toch open te houden. Het effect hiervan was wel dat er scholen ontstonden met een hoofdvesting en één of meerdere dislocaties. Dislocaties ontvangen een lagere vergoeding van het Rijk. Dit negatieve effect is destijds niet gecompenseerd door de gemeenten. Dit heeft te maken met de in de onderwijswetgeving vastgelegde regels met betrekking tot de gelijke behandeling van het openbaar onderwijs en het bijzonder onderwijs. Samengevat komt het op het volgende neer. Een gemeente die extra middelen aan het openbaar onderwijs beschikbaar, moet deze middelen ook aan het bijzonder onderwijs (katholiek, protestants, algemeen bijzonder, etc) beschikbaar stellen, tenzij overeenstemming met de besturen van de bijzondere scholen wordt bereikt dat dit niet hoeft. Aangezien de gemeentebesturen destijds geen overeenstemming met de besturen van de bijzondere scholen in hun gemeente konden bereiken hebben zij het negatieve effect niet gecompenseerd. Dit zou namelijk tot aanzienlijke vergoedingen aan het bijzonder onderwijs hebben geleid.

De besturen van de bijzondere scholen in Westland onderkennen dat het openbaar onderwijs, gelet op het hetgeen hiervoor is geschetst, extra wordt getroffen door de tekortschietende rijksvergoeding voor onderhoud. Zij hebben er daarom geen bezwaar tegen als het noodfonds gericht wordt ingezet voor het onderhoud van de openbare scholen.

Het probleem van een tekortschietende rijksvergoeding voor onderhoud is echter een probleem waarmee alle schoolbesturen worden geconfronteerd. De schoolbesturen zien graag dat de gemeente in principe garant staat voor de (structurele) tekorten op de onderhoudskosten. De schoolbesturen zien graag dat de gemeente hiervoor een langduriger voorziening creëert, met een substantieel hoger bedrag.

5 ANALYSE ONDERWIJSHUISVESTING BASISONDERWIJS

Dit hoofdstuk analyseert de capaciteit en functionaliteit van het gebouwenbestand van het basisonderwijs per kern. Er wordt (indien relevant):

- een 0-scenario geformuleerd op basis van de verordening
- op de prognose gereflecteerd
- benoemd welke scholen in aanmerking komen voor nieuwbouw/renovatie
- aangegeven of er scholen zijn welke in aanmerking komen voor herschikking
- benoemd welke scholen de schoolbesturen onderwijskundig willen aanpassen
- aangegeven of er opgaven zijn om de spreiding te verbeteren

Eerst wordt kort ingegaan op het verschil tussen bruto- en netto capaciteit en de huisvestingscapaciteit voor het Westland als geheel.

5.1 Afwegingskader

Nieuwbouw/Renovatie

Schoolgebouwen die tussen 2018 en 2033 ouder dan 50 jaar zijn, komen in aanmerking voor nieuwbouw dan wel renovatie (economische levensduur = 50 jaar).

Toekomstbestendige schoolgebouwen

- Onderwijskundige aanpassingen: Dit betreft scholen die in dit IHP niet in aanmerking komen voor nieuwbouw en renovatie, maar wel moeten voldoen aan de eisen van toekomstbestendige schoolgebouwen. Hierbij moet men denken aan veranderende onderwijsconcepten, Passend Onderwijs, differentiatie, Gezondheid, Flexibiliteit en Brede school en IKC ontwikkeling, zie voor toelichting paragraaf 4.1 en 4.6.
- Spreiding/herschikking
Opzet is om basisscholen daar te huisvesten waar woonwijken zijn gesitueerd. Nooit verder dan 750 meter van een woning en daardoor lopend of met de fiets bereikbaar, tenzij de school een regiofunctie heeft.
Goede spreiding geldt ook voor de situering van het openbaar, bijzonder en neutraal bijzonder onderwijs. In bepaalde situaties kan een gezamenlijke huisvesting op één locatie wenselijk worden geacht.

5.2 Huisvestingscapaciteit

Huisvestingscapaciteit van scholen kan op twee manieren worden uitgedrukt: in het aantal lokalen of op basis van de bruto vloeroppervlakte (BVO). De verordening van de gemeente Westland gaat uit van BVO's. In deze startnotitie wordt bij het analyseren van de ruimtebehoefte gebruik gemaakt van het aantal groepen dan wel lokalen omdat dit meer overzicht biedt bij de analyses.

Bij het beoordelen van de capaciteit in lokalen kan een onderscheid worden aangebracht in bruto en netto capaciteit:

- o Bruto Capaciteit: De bruto capaciteit van een schoolgebouw is het totaal aantal leslokalen in het gebouw.
- o Netto Capaciteit: De netto capaciteit van een schoolgebouw is het totaal aantal leslokalen in het schoolgebouw dat gebruikt kan worden voor het geven van onderwijs. Dit is de bruto capaciteit minus het aantal lokalen dat in gebruik is voor kinderopvang dan wel door de gemeente is gevorderd voor gebruik door andere maatschappelijke partners.

In deze notitie gaan we uit van de netto capaciteit van schoolgebouwen.

5.3 Beschikbare huisvestingscapaciteit

De 34 scholen voor BO zijn verspreid over 40 locaties. De SBO-school is verspreid over twee locaties. In 2018 bedraagt de totale huisvestingscapaciteit van het BO en SBO samen 500 lokalen (494 permanente en 6 noodlokalen). Hiervan worden 37 lokalen verhuurd aan kinderopvanginstellingen of andere maatschappelijke partners. Voor het onderwijs is dus een netto capaciteit van 463 lokalen beschikbaar.

5.4 Ruimtebehoefte basisonderwijs

Een vergelijking tussen de netto huisvestingscapaciteit en de ruimtebehoefte in 2018 laat zien dat er voor het Westland als geheel overcapaciteit is. Deze leegstand is voor een deel nodig om de groei tijdens het schooljaar door instroom van 4-jarigen op te vangen. In de capaciteitsberekening wordt daar geen rekening mee gehouden. Deze kijkt naar de stand per 1 oktober en dat is aan het begin van het schooljaar.

5.5 's-Gravenzande

Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.

Bestuur	's-Gravenzande	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
PCPOW	De Wegwijzer (hfd) *)	11	10	0	-1	-2	-2
PCPOW	Kameleon Eikenlaan (hfd) *)	19	17	-3	-4	-5	-5
PCPOW	Pr. W. Alexanderschool (hfd)	17	17	-1	-2	-2	-3
SOOW	De Driekleur Wilhelmina (hfd)	13	11	2	1	0	0
SOOW	De Driekleur Dalton (dis)	9	8	-2	-2	-2	-2
Mantum	Eben-Haëzerschool (hfd)	8	8	2	2	2	2
WSKO	Godfried Bomansschool (hfd)	8	7	4	3	3	3
WSKO	J.F. Kennedyschool (hfd)	9	8	3	3	3	3
	Totaal 's-Gravenzande	94	86	5	0	-3	-4

Tabel 2: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

Verordening (0-Scenario)

In 's-Gravenzande is een ruimteoverschot dat op korte termijn zal omslaan in een ruimtetekort. Daarnaast neemt de behoefte aan kinderopvang in 's Gravenzande toe. De lokalen van kinderopvang in de scholen zijn dus niet--inzetbaar voor onderwijs.

Er is een ruimtetekort bij De Kameleon (3 lokalen) ~~en~~, de Prins Willem-Alexanderschool (1 lokaal) en de Driekleur Dalton (2 lokalen). Dit ruimtetekort loopt de komende jaren verder op. De Kameleon en de Prins Willem-Alexanderschool hebben daarom een leerlingenstop ingevoerd. In het Huisvestingsprogramma 2018 is een uitbreiding van De Wegwijzer naar 11 lokalen (bruto) toegekend. Hierdoor verdwijnt het tekort bij De Wegwijzer in ~~2018~~2019. Op de korte termijn zal echter weer een tekort van 1 lokaal ontstaan. De twee lokalen overschot bij de Eben-Haëzerschool zijn niet inzetbaar.

Reflectie prognose

In 's Gravenzande worden veel woningen bijgebouwd, zoals het nieuwbouwwijk Waelpark met circa 1.300 woningen. Deze nieuwbouwwijk zijn in leerlingenprognoses opgenomen. Daardoor stijgt het leerlingenaantal in 's Gravenzande.

Zonder de nieuwbouwwijk, zou het leerlingenaantal dalen.

De prognose voorziet op termijn een aanzienlijke groei van het leerlingenaantal met ca. ~~189~~230 leerlingen. De ervaring leert dat het leerlingenaantal in nieuwbouwwijk lastig is te voorspellen. De leerlingengroei zou ook hoger uit kunnen vallen. De bouw

en van scholen in de nieuwbouwgebieden dient daar rekening mee te worden gehouden. De scholen moeten dus uitbreidbaar zijn.

Nieuwbouw/Renovatie

De volgende gebouwen zouden de komende 15 jaar in aanmerking moeten komen voor nieuwbouw:

- o De Wegwijzer 50 jaar oud (1968)
- o De Godfried Bomansschool 43 jaar oud (1975)
- o De Driekleur Dalton 42 jaar oud (1976)
- o J.F. Kennedyschool 36 jaar oud (1982)

Vervangende nieuwbouw voor de Godfried Bomansschool is ook opgenomen in het geactualiseerde Uitvoeringsprogramma Onderwijshuisvesting 2018-2021.

Onderwijskundige aanpassing

De schoolbesturen noemen naast de bovenstaande gebouwen de volgende gebouwen welke in aanmerking zouden moeten komen voor onderwijskundige aanpassing:

- o De Driekleur Dalton 42 jaar oud (1976)
- o J.F. Kennedyschool 36 jaar oud (1982)
- o De Driekleur Wilhelmina 15 jaar oud (2003)

De schoolbesturen hebben met instemming kennis genomen van het budget voor onderwijskundige aanpassing voor de Kameleon, zoals die is opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Onderwijshuisvesting 2018-2021.

Optimale spreiding

De vervangende nieuwbouw van een aantal scholen en de bouw van de nieuwbouwwijk Waelpark, biedt kansen om een school in Waelpark, deelplan [DijkerwaalWaalpolder](#) te realiseren en tegelijkertijd de spreiding van de scholen in de kern 's-Gravenzande te optimaliseren. De schoolbesturen willen daarvoor de Godfried Bomansschool verhuizen naar Waelpark, deelplan [DijkerwaalWaalpolder](#) om een school met een nieuw onderwijsconcept te realiseren. Om op korte termijn te voorzien in huisvesting voor de school zullen 8 units voor tijdelijke huisvesting worden neergezet. Deze zullen circa vijf jaar blijven staan, in afwachting van de bouw van permanente huisvesting.

Voor de permanente bouw wordt in eerste instantie uitgegaan van een school van 8 groepen. Volgens de prognose zou dit voldoende moeten zijn om alle leerlingen in 's Gravenzande te huisvesten. Echter, zoals reeds aangegeven, leert de ervaring dat het leerlingenaantal in nieuwbouwwijken ook hoger kan uitvallen. Voor de kavel en in het investeringsoverzicht wordt daarom rekening gehouden met de bouw van een school voor 16 groepen.

De leegkomende locatie van de Godfried Bomansschool wordt vervolgens ingezet voor De Kameleon, de Driekleur Dalton en de kinderopvang. Dit leidt tot een efficiënte inzet van middelen, optimale spreiding en een nieuwe noodzakelijke schoolvoorziening / Kindcentrum in het nieuwe woongebied [DijkerwaalWaalpolder](#).

In het Uitvoeringsprogramma Onderwijshuisvesting 2018-2021 is een budget opgenomen voor de verhuizing van de Godfried Bomansschool naar Waelpark, deelplan [DijkerwaalWaalpolder](#).

5.6 Heenweg

[Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.](#)

Bestuur	Heenweg	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
PCPOW	Kameleon Heenweg (dis)	5	4	1	0	0	0

Tabel 3: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

De school in Heenweg blijft een belangrijke voorziening voor deze kern. Hier blijft een school nodig, zodat kinderen in de eigen wijk naar school kunnen. Met de schoolbesturen worden evenals in de andere woonkernen leerlingstromen gemonitord. In dit geval om de levensvatbaarheid te behouden. De mogelijkheid van een samenwerkingschool met een buurtfunctie wordt door PCPOW onderzocht. De realisatie van nieuwe woningen bij Heenweg zal naar verwachting een positief effect hebben op het aantal leerlingen van de school.

Verordening (0-Scenario)

Er is ruimteoverschot van één lokaal in Heenweg. De Kameleon Heenweg groeit de komende jaren naar normatief vier groepen. Daarmee is de school passend gehuisvest.

Reflectie Prognose

De prognose geeft een stabiel leerlingenaantal aan. PCPOW verwacht dat de school zal groeien naar (normatief) vier groepen.

Nieuwbouw/Renovatie

De Kameleon Heenweg komt de komende 15 jaar niet in aanmerking voor (vervangende) nieuwbouw/renovatie.

Onderwijskundige aanpassing

Er zijn geen gebouwen welke in aanmerking zouden moeten komen voor onderwijskundige aanpassing.

5.7 Honselersdijk

[Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.](#)

Bestuur	Honselersdijk	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
PCPOW	De Hoeksteen (hfd)	8	8	1	1	1	0
SOOW	Daltonschool Honselersdijk (dis)	5	5	2	2	2	2
WSKO	Startblok (hfd)	13	12	0	0	-1	-1
	Totaal	26	25	3	3	2	1

Tabel 4: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

Verordening (0-Scenario)

In Honselersdijk is een ruimteoverschot van 3 lokalen dat op termijn terugloopt naar ~~2~~ ~~lokalen~~. ~~Er zijn geen ruimtetekorten~~. ~~1 lokaal~~. ~~Op termijn ontstaat bij het Startblok een ruimtetekort~~.

Reflectie Prognose

De prognose gaat uit van een lichte groei. Er zijn geen kanttekeningen van de schoolbesturen bij de prognose.

Nieuwbouw/Renovatie

De volgende gebouwen zouden de komende 15 jaar in aanmerking moeten komen voor nieuwbouw:

- o Startblok 36 jaar oud (1982)

De Hoeksteen komt komende 15 jaar in principe niet in aanmerking voor vervangende nieuwbouw. Toch wordt vervangende nieuwbouw van De Hoeksteen onderzocht, maar dan vanuit het centrumplan. ~~De vervangende nieuwbouw van De Hoeksteen als onderdeel van het centrumplan is echter onzeker geworden. Onderzocht wordt wat de consequenties zijn van het niet-nieuw bouwen van deze school. Op basis van de huidige inzichten heeft dit een doorlooptijd van 3 jaar.~~ Het project van De Hoeksteen valt in principe tot 2040 buiten het IHP-budget van € 2,8 miljoen per jaar en zou vanuit de middelen voor het centrumplan gefinancierd moeten worden.

Herschikking & Samenwerking

~~Indien de krimp doorzet SOOW en er bij het Startblok (WSKO) 4 lokalen leegstand ontstaan dan kan er sprake zijn van hebben de wens tot~~ samenvoeging/inhuizing van de Daltonschool Honselersdijk (SOOW) bij het Startblok (WSKO). Doordat het leerlingenaantal bij het Startblok groeit, heeft de school echter alle ruimtes binnen het gebouw nodig. Inhuizing in het Startblok is daarom niet mogelijk zonder uitbreiding van het gebouw.

Onderwijskundige aanpassing

De schoolbesturen noemen de volgende gebouwen die in aanmerking komen voor onderwijskundige aanpassing:

- o De Hoeksteen 28 jaar oud (1990)
- o Het Startblok 35 jaar oud (1983)

5.8 Kwintsheul

Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.

Bestuur	Kwintsheul	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
WSKO	Andreashof (hfd)	15	14	1	2	1	0

Tabel 5: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

Verordening (0-Scenario)

Er is een ruimteoverschot van één lokaal in Kwintsheul. Op korte termijn loopt dit ruimteoverschot ~~op naar twee lokalen, terug.~~ Op de lange termijn is er geen tekort en geen overschot.

Reflectie Prognose

De prognose geeft een lichte stijging van het leerlingenaantal aan. De schoolbesturen hebben geen kanttekeningen bij de prognose.

Nieuwbouw/Renovatie

Er zijn geen scholen welke binnen nu en 15 jaar in aanmerking komen voor (vervangende) nieuwbouw.

Onderwijskundige aanpassing

De schoolbesturen noemen het volgende gebouw dat in aanmerking zouden moeten komen voor onderwijskundige aanpassing:

- o Andreashof 27 jaar oud (1991)

5.9 De Lier

Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.

Bestuur	De Lier	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
PCPOW	Pr. W. Alexanderschool (hfd)	9	8	1	0	-1	-1
PCPOW	Koningin Julianaschool (hfd)	9	9	-1	-1	-2	-2
PCPOW	Prins Mauritschool (hfd)	12	8	1	0	-1	-1
SOOW	De Vlieten (hfd)	10	9	0	0	-1	-1
WSKO	De Achtsprong Sportlaan (hfd)	17	15	1	0	-2	-2
	Totaal	57	49	2	-1	-7	-7

Tabel 6: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

Verordening (0-Scenario)

Er is een ~~ruimtetekort~~ruimteoverschot in De Lier ~~en dat ruimtetekort loopt.~~ Dat ruimteoverschot slaat echter op korte termijn om in een ruimtetekort. Het leerlingenaantal in De Lier groeit de komende 15 jaar met ca. ~~150~~230 leerlingen. Om op deze groei te anticiperen wordt de capaciteit van de Achtsprong-Sportlaan komende jaren uitgebreid naar 15 groepen. Jaarlijks zal worden ~~gemonitord~~gemonitord waar de groei exact gaat landen. In de plannen voor vervangende nieuwbouw zal daar vervolgens op geanticipeerd worden.

Reflectie Prognose

Het nieuwbouwgebied De Molensloot is met 961 woningen in de prognose opgenomen. Hierdoor ontstaat op termijn een aanzienlijke groei van het leerlingenaantal.

De prognose voorziet op termijn in een aanzienlijke groei van het leerlingenaantal met ca. ~~200~~230 leerlingen. De ervaring leert dat het leerlingenaantal in nieuwbouwwijken lastig is te voorspellen. De leerlingengroei zou ook hoger uit kunnen vallen. De (vervangende) nieuwbouw en van scholen in dient daar rekening mee te worden gehouden. De scholen moeten dus uitbreidbaar zijn.

Nieuwbouw/Renovatie

Scholen die binnen nu en 15 jaar in aanmerking komen voor (vervangende) nieuwbouw/renovatie zijn:

- o De Achtsprong Achterlaantje 58 jaar oud (1960) – Nieuwbouw niet nodig. Deze locatie zal worden opgeheven na vervangende nieuwbouw voor De Achtsprong Sportlaan.
- o De Prins Willem-Alexanderschool 49 jaar oud (1969)
- o De Achtsprong Sportlaan 45 jaar oud (1973)
- o De Vlieten 43 jaar oud (1975)
- o De Prins Mauritschool 40 jaar oud (1978)

Vervangende nieuwbouw voor de Achtsprong (in de vorm van uitbreiding van de Sportlaan), dan wel de Prins Willem-Alexanderschool is ook opgenomen in het geactualiseerde Uitvoeringsprogramma (periode 2018-2021).

Herschikking & Samenwerking

De schoolbesturen willen De Achtsprong clusteren op één locatie op de Sportlaan en uitbreiden. De locaties samen hebben nu 14 groepen. De Achtsprong is tevens een IKC. In het Uitvoeringsprogramma Onderwijshuisvesting 2018-2021 is een budget opgenomen voor clusteren van De Achtsprong op één locatie.

Onderwijskundige aanpassing

De schoolbesturen noemen naast de gebouwen genoemd bij nieuwbouw/renovatie de volgende gebouwen welke in aanmerking zouden moeten komen voor onderwijskundige aanpassing:

- o Prins Mauritschool 40 jaar oud (1978)
- o Koningin Julianaschool 33 jaar oud (1985)

Optimale spreiding

Met de samenvoeging van de Achtsprong verbetert de spreiding van de scholen in de kern De Lier. Het nieuwbouwgebied Molensloot wordt ten oosten van de Lier gerealiseerd. In de planvorming voor het nieuwbouwgebied de Molensloot wordt rekening gehouden met de komst van een nieuwe school. De scholen in De Lier zijn niet in het oosten of richting het noordoosten gesitueerd. Om de 'lege vlek' op te vullen verhuist De Prins Willem Alexanderschool daarom naar de nieuwbouwwijk De Molensloot in De Lier. Hierdoor wordt de spreiding in de kern De Lier geoptimaliseerd. Het oude deel van de Achtsprong zal worden vernieuwd.

In het Uitvoeringsprogramma Onderwijshuisvesting 2018-2021 is een budget opgenomen voor de verhuizing van een school naar Molensloot. De Vlieten zal in de periode 2021-2033 op al dan niet dezelfde plek (rekening houdend met het criterium spreiding) voor nieuwbouw in aanmerking komen.

Zoals reeds aangegeven, leert de ervaring dat het leerlingenaantal in nieuwbouwwijken ook hoger kan uitvallen. Als zich dat voordoet, kan hierop worden geanticipeerd, door bij vervangende nieuwbouw de schoolgebouwen te vergroten. In De Lier is vervangende nieuwbouw voor vier scholen voorzien in de komende 15 jaar.

5.10 Maasdijk

[Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.](#)

Bestuur	Maasdijk	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
WSKO	De Aventurijn (hfd)	8	8	3	3	3	3
PCPOW	Het Kompas (hfd)	10	10	0	1	0	0
	Totaal	18	18	3	4	3	3

Tabel 7: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

Verordening (0-Scenario)

In Maasdijk is een beperkte leegstand van 3 lokalen die groeit tijdelijk tot 4 lokalen en loopt daarna weer terug tot 3 lokalen. Er zijn geen ruimtetekorten.

Reflectie Prognose

De prognose gaat uit van een relatief gelijkblijvend leerlingenaantal. Er zijn geen kanttekeningen van de schoolbesturen bij de prognose.

Nieuwbouw/Renovatie

Scholen die binnen nu en 15 jaar in aanmerking komen voor (vervangende) nieuwbouw/renovatie zijn:

- o Het Kompas 47 jaar oud (1971)
- o De Aventurijn 38 jaar oud (1980)

Onderwijskundige aanpassing

Er is naast bovenstaand gebouw geen ander gebouw dat in aanmerking zou moeten komen voor onderwijskundige aanpassing.

5.11 Monster

[Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.](#)

Bestuur	Monster/Ter Heijde	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
PCPOW	Blinkerd (hfd)	16	14	1	0	0	1
SOOW	Willemschool (hfd)	8	8	1	0	0	1
EWMM	Montessori (hfd)	16	16	0	-1	-1	-1
WSKO	De Zeester (hfd)	11	11	0	-1	-1	-1
	Totaal	51	49	2	-2	-2	0

Tabel 8: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

Verordening (0-Scenario)

In de Monster ontstaat op korte termijn een ruimtetekort. Dit tekort loopt op naar **vijftwee** lokalen in **2028**2024. **Na 2029 loopt het aantal leerlingen weer terug.** Volgens de verordening zouden de Montessori en de Zeester moeten uitbreiden. Bij de Zeester is dat ook mogelijk – in de nieuwbouw is rekening gehouden met de mogelijkheid van uitbreiding met enkele lokalen. De Montessorischool kan niet verder uitbreiden.

Reflectie Prognose

De nieuwbouw van 1.213 woningen in Westmade rechtvaardigt een nieuwe school. Dit blijkt echter niet uit de prognose. De prognose voorziet een groei van het leerlingenaantal. Deze groei is echter beperkt. Er is in de prognose rekening gehouden met de nieuwbouw van 1.213 woningen in Westmade en 220 in Monster-Noord.

De ervaring leert dat het leerlingenaantal in nieuwbouwwijken lastig is te voorspellen. De leerlingengroei zou ook hoger uit kunnen vallen. De schoolbesturen en gemeente verwachten echter dat toch een nieuwe school in Westmade noodzakelijk is.

Nieuwbouw/Renovatie

Er zijn geen scholen welke binnen nu en 15 jaar in aanmerking komen voor (vervangende) nieuwbouw/renovatie. De Zeester en De Blinkerd zijn gebouwd met de optie om ieder twee lokalen bij te bouwen.

Onderwijskundige aanpassing

De schoolbesturen noemen naast de bovenstaande gebouwen de volgende gebouwen die in aanmerking zouden moeten komen voor onderwijskundige aanpassing:

- o Willemschool 10 jaar oud (2007)

Optimale spreiding

In de planvorming voor het nieuwbouwgebied Westmade de komst is van een nieuwe basisschool opgenomen. De schoolbesturen zullen hiervoor een gezamenlijk Kindcentrum ontwikkelen. Daarbij wordt rekening gehouden met de komst van een basisschool in het naast Westmade gelegen nieuwbouwgebied Vroondaal in Den Haag.

In Vroondaal wordt gestart met een (Haagse) noodschool in 2018. In 2018 wordt ook gestart met de bouw van een nieuwe permanente school, die volgens planning in 2020 in gebruik wordt genomen. Het definitieve gebouw zal 750 kinderen kunnen huisvesten. De planning van Vroondaal loopt iets voorop bij Westmade. Het is mogelijk dat kinderen uit Westmade naar de school in Vroondaal gaan, omdat er nog geen school in Westmade is. Deze school kan echter niet de volledige leerlingengroei in Monster opvangen, want deze is bedoeld voor het Haagse nieuwbouwgebied.

Overig

Er zijn in Monster twee leegstaande gebouwen: de Ichthusschool en Aloysiusschool. In het gebouw Aloysius zijn op dit moment ook de schakelklassen (3 groepen)

gehuisvest. Het gebouw Aloysius zal nog één jaar worden aangehouden voor schakelklassen en indien nodig als overlooplocatie voor de andere scholen. Het gebouw Ichthus biedt met ingang van het schooljaar 2018/2019 tijdelijke huisvesting aan De Strandwacht. Dit in afwachting van beleid voor expertisecentrum 'SENtrum'.²¹

5.12 Naaldwijk

Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.

Bestuur	Naaldwijk (BO/SBO)	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
PCPOW	Rehoboth (hfd)	8	8	2	2	1	1
PCPOW	De Ouverture (hfd)	19	16	0	0	-1	-2
SOOW	Daltonschool Naaldwijk (hfd)	9	5	2	2	1	1
WSKO	Bernadette (hfd)	16	16	-2	-1	0	0
WSKO	Joannes (hfd)	12	12	2	2	2	1
WSKO	Montessorischool (dis) *)	10	10	1	1	0	0
WSKO	De Regenboog (hfd)	11	11	-1	-2	-3	-3
	Totaal BO	85	78	4	4	0	-2

*) In de capaciteit is rekening gehouden met uitbreiding Montessorischool naar 10, Joannes naar 12 en Regenboog naar 11 lokalen

Tabel 9: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

Opmerkingen:

- Twee groepen van de Bernadetteschool zijn gehuisvest in het gebouw van SBO de Diamant aan de Hoge Woerd. Het ruimtetekort voor De Bernadette van 2 lokalen voor 2018 is daarmee opgelost.
- De Ouverture heeft een bruto capaciteit van 19 lokalen, waarvan 3 oude noodlokalen. Deze drie oude noodlokalen zijn aan vervanging toe.
- Formeel worden de ISK-leerlingen toegerekend aan de Rehoboth. In de tabel in de tabel is met deze leerlingen geen rekening gehouden, omdat deze verspreid zijn over meerdere locaties.

Verordening (0-Scenario)

De prognose geeft aan dat het leerlingenaantal ~~geleidelijk zal groeien~~ **groeit**. Door uitbreidingen van de Montessori, de Joannes en de Regenboog kan deze groei worden opgevangen. Het tekort van De Regenboog in de Dalton oplossen is niet wenselijk volgens schoolbesturen. Theoretisch zou kunnen worden verwezen naar de Montessori-Naaldwijk, echter de WSKO verwacht dat de Montessorischool-Naaldwijk zal gaan groeien. Voor de Joannes is niet werkelijk sprake van een ruimteoverschot (zie reflectie prognose).

Reflectie prognose

De prognose gaat uit van een geleidelijke groei. De schoolbesturen geven aan dat de instroom vanuit de nieuwbouwgebieden Waelpark en Hoogeland gemonitord dient te worden. De ervaring leert dat het leerlingenaantal van een nieuwbouwgebied moeilijk is te voorspellen. Daarnaast is het lastig te voorspellen of de leerlingen uit Waelpark, deelplan ~~Dijkkerwaal~~ **Waalpolder** naar school zullen gaan in 's-Gravenzande of in Naaldwijk.

²¹ Voor uitleg expertisecentrum SENtrum zie par. 6.4

De WSKO geeft aan dat de eigen cijfers en eigen verwachtingen een duidelijk ander beeld geven dan de prognose. De prognoses voor Joannes is gebaseerd op het huidige leerlingenaantal, maar dat aantal is door leerlingenstop bevroren. De WSKO verwacht dat het leerlingenaantal bij de Montessorischool-Naaldwijk ook gaat groeien door eigen werving en door doorverwijzing van de overvolle Eerste Westlandse Montessorischool in Monster. De WSKO verwacht dat de Joannes zal gaan groeien door de invoering van TOM-onderwijs. Met twee lokalen extra kunnen ze meer leerlingen aannemen. Dat is nu dus nog niet in de prognose te zien. De school is eigenlijk kunstmatig (door leerlingen niet aan te nemen) de afgelopen jaren op 10 groepen gebleven.

Nieuwbouw/Renovatie

Scholen welke binnen nu en 10 jaar in aanmerking komen voor (vervangende) nieuwbouw/renovatie zijn:

- o Montessorischool-Naaldwijk 48 jaar oud (1970)
- o De Rehoboth 40 jaar oud (1978)
- o De Ouverture 40 jaar oud (1978)

Onderwijskundige aanpassing

De schoolbesturen noemen naast de bovenstaande gebouwen de volgende gebouwen welke in aanmerking zouden moeten komen voor onderwijskundige aanpassing:

- o Rehoboth 40 jaar oud (1978)
- o Ouverture 40 jaar oud (1978)
- o Joannes 35 jaar oud (1983)
- o Regenboog 30 jaar oud (1988)

De schoolbesturen hebben met instemming kennis genomen van het budget voor onderwijskundige aanpassing voor de Montessori-Naaldwijk, zoals die is opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Onderwijshuisvesting 2018-2021.

Optimale spreiding

De nieuwbouwwijk Hoogeland wordt in het zuiden van Naaldwijk gerealiseerd.

Onderzocht wordt of vestiging een vestiging van openbaar onderwijs gerealiseerd zou kunnen worden in Hoogeland door verhuizing van de Openbare Daltonschool naar Hoogeland. Om op korte termijn te voorzien in huisvesting voor de Openbare Daltonschool zullen 8 units voor tijdelijke huisvesting worden neergezet. Deze zullen circa vijf jaar blijven staan, in afwachting van de bouw van permanente huisvesting voor eveneens 8 groepen.

De Daltonschool Naaldwijk is met een inhaalslag bezig rondom kinderopvang. De school biedt sinds kort kinderopvang aan bij de school. De schoolbesturen willen de leegstand bij de Daltonschool Naaldwijk niet inzetten voor onderwijs. Dit om het bestaansrecht van het openbaar onderwijs in Naaldwijk te borgen. Een mogelijke verhuizing naar Hoogeland zou voor de Daltonschool Naaldwijk de kans bieden op groei en tegelijkertijd zorgen voor een betere spreiding van de onderwijshuisvesting in Naaldwijk.

De oude locatie van de Daltonschool kan vervolgens worden ingezet voor het opvangen van de groei van andere scholen – zoals De Regenboog. Dit leidt tot efficiënte inzet van middelen.

Overig

Voor uitbreiding van de Regenboog en Joannes is in het Huisvestingsprogramma 2018 budget opgenomen. WSKO heeft uitbreidingsmogelijkheden bij de Bernadette, de Regenboog en de Joannes laten onderzoeken. Daaruit is naar voren gekomen dat uitbreidingen op deze locaties bouwkundig gezien mogelijk zijn. Onderzocht moet

worden of uitbreiding past binnen het bestemmingsplan en of hiervoor een omgevingsvergunning verleend kan worden.

5.13 Poeldijk

[Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.](#)

Bestuur	Poeldijk (BO/SBO)	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
SOOW	Daltonschool Poeldijk (dis)	4	4	0	-1	-1	-1
SOOW/WSKO	Bufferlokaal Dalton/Nieuwe Weg	1	1	1	1	1	1
WSKO	De Nieuwe Weg (hfd)	8	8	-1	-3	-4	-4
WSKO	Verburch-hof (Westhof) (hfd)	23	17	4	3	1	1
	Totaal BO	36	30	4	0	-3	-3

Tabel 10: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

Verordening (0-Scenario)

In Poeldijk is een ruimteoverschot van 4 lokalen ook op langere termijn. Op korte termijn zal dit overschot omslaan in een tekort. Uiteindelijk loopt het tekort op naar ~~53~~ lokalen in ~~2028~~2029 en verder.

Reflectie Prognose

Totaal worden in Poeldijk de komende jaren 813 woningen gebouwd, waaronder 695 in De Kreken en 120 in Poeldijk-dorp. Door deze nieuwbouw groeit het aantal leerlingen in Poeldijk de komende jaren met 9 groepen.

Nieuwbouw/Renovatie

Scholen die binnen nu en 15 jaar in aanmerking komen voor (vervangende) nieuwbouw/renovatie zijn:

- o De Nieuwe Weg 56 jaar oud (1962)

Vervangende nieuwbouw voor De Nieuwe Weg is niet opgenomen in het geactualiseerde Uitvoeringsprogramma (periode 2018-2021).

Onderwijskundige aanpassing

De schoolbesturen noemen naast de bovenstaande gebouwen geen gebouwen welke in aanmerking zouden moeten komen voor onderwijskundige aanpassing.

Optimale spreiding

Bij Poeldijk wordt het nieuwbouwgebied De Kreken gerealiseerd. De scholen in Poeldijk zijn voldoende gespreid over de kern. De bestaande scholen zijn bovendien vanuit De Kreken goed bereikbaar. Er is daarom geen noodzaak om een school te verplaatsen naar De Kreken.

Overig

SOOW geeft aan dat De Daltonschool bij een gelijkblijvend marktaandeel op termijn zal moeten worden uitgebreid. Gezamenlijke huisvesting in de (nieuwbouw van) De Nieuwe Weg is ook een optie.

5.14 Wateringen

Tabel gewijzigd: de nieuwe prognose is toegevoegd.

Bestuur	Wateringen	Capaciteit		Ruimtetekort (-) / Ruimteoverschot (+)			
		Bruto	Netto	2019	2024	2029	2034
PCPOW	Pieter vd Plasschool (hfd) *)	19	15	-3	-4	-4	-4
SOOW	De Kyckert (hfd)	15	15	1	1	1	1
WSKO	De Hofvilla (hfd)	20	20	0	-3	-3	-2
WSKO	Sint Jozef (hfd)	17	17	-1	1	1	0
WSKO	Maria basisschool (hfd)	15	15	2	4	3	3
	Totaal	86	82	-1	-1	-2	-2

*) 15 leslokalen, 1 lokaal BSO (ZON), 3 lokalen KDV

Tabel 11: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten op basis van netto capaciteit

Verordening (0-Scenario)

Er is een ruimtetekort in Wateringen. Dit ruimtetekort is urgent bij de Pieter van der Plasschool (PCPOW) en De Hofvilla (WSKO) ~~en De Kyckert (SOOW)~~. Om het ruimtetekort op te lossen zijn in het huisvestingsprogramma 2018 een aantal voorzieningen getroffen. De nieuwbouw van De Hofvilla zal op het moment van oplevering geen 16, maar 20 groepen hebben. De Kyckert is in de zomer van 2018 uitgebreid naar 15 lokalen. De Pieter van der Plasschool heeft tijdelijk extra huisvesting gekregen met 2 groepen aan de Rozemarijn (beschikbaar tot zomer 2020)- onderzocht wordt of een permanente uitbreiding kan worden gerealiseerd in de kerk 'De Lichtbron'. Verwijzing naar de Mariaschool wordt onwenselijk geacht vanwege de afstand, en verkeersroute en bovendien verwacht deze school ook groei. De naar verwachting tijdelijke leegstand ~~van een lokaal~~ is te weinig om de tekorten ~~van De Kyckert en Pieter van der Plasschool~~ in Wateringen op te vangen.

Met deze uitbreidingen zijn de schoolgebouwen op maximale grootte en is verder geen uitbreiding mogelijk. De schoolbesturen hebben daarom afspraken gemaakt over het aannamebeleid op de Wateringse scholen. Deze afspraken gaan per 1 augustus 2018 in.

Reflectie Prognose

Het leerlingenaantal in schooljaar 2017/2018 is gegroeid met 3 groepen. De prognose geeft echter voor de komende jaren maar een lichte stijging van het leerlingenaantal aan. ~~Het leerlingenaantal in schooljaar 2017/2018 is echter gegroeid met 3 groepen, zoals blijkt uit~~ Of de teldatum 2018. De prognose sluit niet aansluit bij de werkelijkheid dient de komende tijd goed gemonitord te worden.

De schoolbesturen verwachten meer leerlingen uit de nieuwbouwgebieden - waaronder het Transformatiegebied en Tuin Van der Lely. Daarnaast is gebleken dat de instroom uit het postcodegebied Den Haag dat voorheen tot Wateringen behoorde, ook meer groei veroorzaakt. De instroom uit Den Haag is in drie jaar tijd toegenomen van 224 naar 290 leerlingen, maar ook door een toename van het aantal Wateringse kinderen.

Bestuur	School	okt-15	okt-16	okt-17
WSKO	St. Jozefschool	18	24	25
SOOW	De Kyckert	42	47	50
WSKO	Mariaschool	31	39	36
WSKO	De Hofvilla	75	93	102
PCPOW	Pieter van der Plas	58	66	77
	Totaal	224	269	290

Tabel 12: aantal leerlingen per school uit het gebied uit Den Haag dat voorheen tot Wateringen behoorde

Daarnaast blijkt dat Wateringen ook veel leerlingen trekt uit De Ranken, een nieuwbouwwijk van ~~Peeldijk Kwintsheul~~ op relatief korte afstand van Wateringen.

Nieuwbouw/Renovatie/uitbreiding

Er zijn geen scholen die binnen nu en 15 jaar in aanmerking komen voor (vervangende) nieuwbouw/renovatie.

Voor wat betreft de uitbreiding van scholen wil de gemeente ook rekening houden met de instroom uit het postcodegebied Den Haag dat voorheen tot Wateringen. Ook al behoren de kinderen uit deze gebieden formeel niet meer tot Wateringen, de gemeente wil voorzien in de huisvesting van deze kinderen. Daarnaast dient rekening te worden gehouden met verwachte instroom vanuit De Ranken. Voor een goed beeld dienen nog aantal zaken onderzocht te worden. Daarom duurt het even voordat een besluit kan worden genomen over de benodigde huisvesting van de Pieter van der Plas en een eventuele nieuwe school in Wateringen-Noord.

Wel is duidelijk dat De Rozemarijn vooralsnog als voorziening nodig blijft (beschikbaar tot zomer 2020) ~~en dat het realiseren van tijdelijke huisvesting in Transformatiegebied of de Tuin Van der Lely (Wateringen-Noord) gewenst is.~~

De gemeente laat ~~daarnaast~~ onderzoeken of een dislocatie van de Kyckert in het Transformatiegebied of de Tuin Van der Lely kan worden gerealiseerd. ~~Om op korte termijn te voorzien in huisvesting voor dislocatie van de Kyckert zal deze tijdelijk worden gehuisvest in de Eendenburcht, in afwachting van de bouw van permanente huisvesting.~~

Onderwijskundige aanpassing

De schoolbesturen noemen naast de bovenstaande gebouwen de volgende gebouwen welke in aanmerking zouden moeten komen voor onderwijskundige aanpassing:

- o De Kyckert 19 jaar oud (1999)
- o St. Jozefschool 14 jaar oud (2004)

6 ANALYSE ONDERWIJSHUISVESTING SBO EN (V)SO

Dit hoofdstuk analyseert de capaciteit en de functionaliteit van het gebouwenbestand voor het SBO en (V)SO.

6.1 Herman Broerenstichting

De scholen van de Herman Broerenstichting hebben een tekort aan huisvesting. Sinds 2006 is de Herman Broerenschool gehuisvest op het Verhagenplein, een voormalige basisschool. Door toename van het aantal VSO-leerlingen en wijzigingen in de wetgeving, voldoet het gebouw niet aan de ~~wettelijke~~-eisen ~~vanvoor~~ het VSO-onderwijs en moet worden aangepast. Op korte termijn zijn er onderwijskundige aanpassingen nodig. Een onafhankelijk kwaliteitsonderzoek (o.l.v. Stichting OPTI-School) onderbouwt deze signalering.

De locatie Westerhonk is een tijdelijke huisvesting, er is een omgevingsvergunning voor 5 jaar afgegeven en verloopt derhalve in 2021. Er dient een nieuwe omgevingsvergunning te worden aangevraagd voor 5 jaar. Omdat de tijdelijke huisvesting een noodvoorziening is, is op langere termijn nieuwbouw noodzakelijk. Tenslotte is voor de Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege behoefte aan een gymnastiekvoorziening bij/in het gebouw Verhagenplein.

6.2 SO De Strandwacht

De Strandwacht biedt speciaal onderwijs voor leerlingen met gedrags- en psychiatrische problematiek in de leeftijd van 4 tot 13 jaar. De Strandwacht is met ingang van schooljaar 2018/2019 (tijdelijk) gehuisvest in het gebouw van de voormalige Ichthusschool in Monster.

Het aantal leerlingen op de locatie in Naaldwijk groeit door het thuis-nabij onderwijsprincipe van de gemeente Westland, een efficiëntere signalering op de basisscholen, een efficiënte werkwijze tussen onderwijs en jeugdbeleid en de wijziging van de transitie Jeugdzorg waardoor leerlingen na een kortere behandelingsperiode eerder doorstromen naar de school.

In het schooljaar 2018/2019 is De Strandwacht gestart met 5 groepen. Gebaseerd op de huidige stijging van het aantal leerlingen verwacht de school in 2019 zes lokalen nodig te hebben. Naast lokalen heeft de school een aantal extra ruimtes nodig voor time-outmomenten voor de leerlingen, een kantoor voor de intern begeleider en gedragswetenschapper, kantoor voor de locatiecoördinator, een gespreksruimte voor oudergesprekken.

Uitgangspunt is altijd geweest dat De Strandwacht een voorziening is voor Westlandse leerlingen. In het kader van Passen Onderwijs is de ambitie om het speciaal onderwijs niet te veel te laten groeien. Bij de start van de school was de inschatting dat De Strandwacht zou groeien tot 65-80 leerlingen.

6.3 SBO De Diamant

De SBO De Diamant is gehuisvest op twee locaties: De Hoge Woerd (bouwjaar 1982) en de Sint Martinusstraat. De locatie Hoge Woerd heeft een capaciteit van 16 groepen, de locatie Sint Martinusstraat (bouwjaar 2013) heeft een capaciteit van 13 groepen.

In het gebouw van De Diamant aan de Hoge Woerd is ook De Strandwacht gehuisvest. Daarnaast maakt De Bernadette met twee groepen gebruik van het gebouw aan de Hoge Woerd.

SBO De Diamant vertoont een lichte stijging in leerlingaantal. Op de teldatum oktober 2018 bedroeg het aantal 309 leerlingen. De schooldirectie verwacht dat het aantal leerlingen in jan 2019 totaal 330 zal zijn.

Deze groei is op te vangen binnen de huidige locatie door de tijdelijke verhuizing van De Strandwacht per 1 augustus 2018 naar de voormalige Ichthusschool in Monster. Daarbij blijft de WSKO Bernadetteschool vooralsnog met twee groepen gehuisvest binnen SBO de Diamant.

		Ruimtebehoefte		
Bestuur	Naaldwijk (SBO)	2018	2019	2020
PCPOW Haagse Scholen	De Diamant (SBO)	22	23	24
	De Strandwacht (ZMOK)			
WSKO	De Bernadette (medegebruik)	2	2	2
	Totaal Capaciteit	29	29	29
	Ruimtetekort (-) / overschot (+)	5	4	3

Tabel 13: ontwikkeling van de ruimtetekorten (-) en ruimteoverschotten gebouwen SBO De Diamant

6.4 Ambitie realisatie expertisecentrum 'SENtrum'

Alle schoolbesturen van het Primair Onderwijs hebben tot doel passend onderwijs te realiseren. Deze visie wordt uitgewerkt in het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband. Doelstelling is om, waar mogelijk, kinderen binnen hun eigen vertrouwde omgeving onderwijs te bieden en ze niet te segregeren. Scholen krijgen hiervoor van het samenwerkingsverband zorggeld.

De ambitie is om voor kwetsbare kinderen, die het meest gebaat zijn met een unieke onderwijsvoorziening, een expertisecentrum 'SENtrum' te ontwikkelen.²² Onderzocht moet worden welke kinderen hier het meest baat bij hebben. Het gaat hier dan concreet om SBO, (V)SO cluster 3 en 4. Daarbij speelt de vraag welke ondersteunende diensten in dit expertisecentrum tevens gehuisvest zouden kunnen zijn. Uitgangspunt bij dit expertisecentrum is evenals bij de visie passend onderwijs voor regulier onderwijs om waar mogelijk tot integratie te komen.

²² SEN staat daarbij voor *Special Education Needs*

7 ANALYSE GYMNASTIEK

Dit hoofdstuk analyseert de beschikbare capaciteit voor het bewegingsonderwijs. Daarbij wordt de huidige situatie getoetst aan de beleidsambities uit hoofdstuk vijf.

7.1 Verordening

In het Westland is in vrijwel alle kernen voldoende capaciteit voor het bewegingsonderwijs aanwezig. Indien de beschikbare capaciteit wordt vergeleken met de genormeerde gymnastiekbehoefte, dan zijn er alleen problemen in de kernen Monster en Wateringen.

Wateringen

In Wateringen is een tekort aan capaciteit voor het bewegingsonderwijs. Bij de nieuwbouw van de Hofvilla is de gymzaal gerenoveerd. De gymzaal De Vang wordt volledig benut. Door de groei van de scholen in Wateringen ontstaat hierdoor een probleem. Uitbreiding van de gymnastiekcapaciteit is noodzakelijk.

Monster

In Monster is de loopafstand voor de kinderen van de Eerste Westlandse Montessorischool naar de gymnastiekvoorziening Sporthal De Wielepet te groot. Ook voor De Blinkerd is de loopafstand naar de Sporthal ver. Er is een voorziening dichterbij in de buurt nodig. Deze is gevonden door gebruik van de gymzaal van ISW. Echter, de mogelijkheid om gebruik te maken van de gymzaal van ISW stopt in 2019.

Op grond van een motie van de raad wordt onderzocht hoe de sportverenigingen in Monster het best gehuisvest kunnen worden. In dit plan wordt ook de behoefte aan een gymvoorziening meegenomen. Een mogelijke optie is de aanpassing van de accommodatie van tafeltennisvereniging Smash.

7.2 Knelpunt Herman Broerenschool/-college en Strandwacht

Voor de Herman Broerenschool en het Herman Broerencollege is onvoldoende geschikte gymnastiekcapaciteit beschikbaar. Er is behoefte aan een gymnastiekvoorziening bij/in het gebouw in Naaldwijk. Het gebouw in Naaldwijk heeft wel een speellokaal, maar deze is te klein voor de VSO-leerlingen en nodig voor de jongere leerlingen. Voor de oudere kinderen maakt de Herman Broerenschool/college gebruik van de sporthal. De sporthal is echter maar beperkt beschikbaar. Bovendien is de sporthal door haar grootte minder geschikt voor gymnastiekonderwijs aan ZML-leerlingen.

De Strandwacht heeft geen eigen gymzaal. De school moet haar gymnastiekonderwijs geven in sporthal de Wielepet. De Wielepet is als gymnastiekvoorziening eigenlijk niet geschikt voor kinderen van de Strandwacht.

7.3 Scenario gymnastiek

Het gymnastiekscenario gaat uit van de volgende ingrepen:

Monster

Het opknappen gymzaal van SMASH in Monster. Deze gymzaal zou dan overdag ingezet kunnen worden als gymnastiekrimte voor de Eerste Westlandse Montessorischool en De Blinkert. Hiermee zou deze school niet aangewezen zijn op sporthal De Wielepet voor het bewegingsonderwijs. Voor de Blinkerd is een

gymnastiekvoorziening voor de jongste groepen dichterbij de school ook wenselijk.

- *Wateringen*

Bij de nieuwbouw van de Hofvilla is de gymzaal gerenoveerd. De kosten voor deze renovatie (€ 80.000) is door de WSKO gefinancierd. Deze voorgesloten kosten zullen aan het schoolbestuur worden terugbetaald.

Om het capaciteitstekort bij De Vang te verminderen is tegelijk met de uitbreiding van de Kyckert multifunctionele zaal de Kyckdoos aangepast tot inpandige kleine gymzaal voor basisschool De Kyckert. Het speellokaal (voor gym aan de groepen 1 en 2) is samengevoegd met de grote zaal De Kyckdoos.

- *Naaldwijk*

Het onderzoeken van de mogelijkheid voor het creëren van een gymnastiekvoorziening in het gebouw van de Herman Broerenschool in Naaldwijk.

- *Overig*

Scholen met een gymzaal krijgen een nieuwe gymzaal als ze recht hebben op vervangende nieuwbouw van de school, tenzij de gymzaal niet noodzakelijk voor de gymnastiekcapaciteit in de kern. Bij de vervangende nieuwbouw van De Nieuwe Weg wordt op grond van dit uitgangspunt de nieuwbouw van een gymzaal meegenomen.

In de nieuwbouwwijken wordt bij de nieuwbouw van scholen van 16 groepen de bouw van een gymzaal meegenomen. Bij de nieuwbouw van de school in Westmade (Monster) wordt op grond van dit uitgangspunt de nieuwbouw van een gymzaal meegenomen.

Risico

In de analyse is geen rekening gehouden met een investering voor een gymzaal in Heenweg. Er loopt echter wel een onderzoek naar de realisatie van een Fitpark in Heenweg. Als deze voorziening haalbaar blijkt, zal er als nog een investeringsbudget voor de bouw van een gymzaal in Heenweg moeten worden opgenomen.

8 FINANCIEN

8.1 Oplossingsrichtingen

In hoofdstuk 5 en 6 is per kern beschreven wat de oplossingsrichtingen zijn per locatie, om de geconstateerde knelpunten op te kunnen lossen. Om een goede en integrale afweging te kunnen maken, zijn in dit hoofdstuk de financiële consequenties inzichtelijk gemaakt.

Om te kunnen voldoen aan onze wettelijke taak en te voorzien in toekomstbestendige onderwijsvoorzieningen worden vijf scenario's gedefinieerd die oplossingen moeten bieden voor de geconstateerde knelpunten:

- Scenario 0 - Wettelijke taak
- Scenario 1 - Toekomstbestendige onderwijsgebouwen
- Scenario 2 - Garantstelling onderhoud
- Scenario 3 - Bewegingsonderwijs
- Scenario 4 - Expertisecentrum SENtrum

8.2 Scenario's

Scenario 0 - Wettelijke taak

Dit scenario omvat het voldoen aan de wettelijke taak door vervangende nieuwbouw, renovatie, spreiding en herschikking van scholen.

Door middel van vervangende nieuwbouw en renovatie

Schoolgebouwen die komende 15 jaar in aanmerking komen voor nieuwbouw (zie H5). Schoolgebouwen van 50 jaar of ouder zijn in principe aan vervanging toe. Schoolgebouwen jonger dan 50 jaar zijn aan vervanging toe als ze feitelijk functioneel verouderd en daarnaast bouwkundig van een matige kwaliteit zijn.

Het gaat om de volgende scholen:

- De Nieuwe Weg	Poeldijk	(1962)
- Montessorischool-Naaldwijk	Naaldwijk	(1970)
- Het Kompas	Maasdijk	(1971)
- De Achtsprong-Sportlaan	De Lier	(1973)
- De Vlieten	De Lier	(1975-78)
- Driekleur Dalton	's-Gravenzande	(1976)
- Prins Mauritschool	De Lier	(1978)
- De Rehoboth	Naaldwijk	(1978)
- De Ouverture	Naaldwijk	(1978)
- De Aventurijn	Maasdijk	(1980)
- J.F. Kennedyschool	's-Gravenzande	(1982)
- Startblok	Honselersdijk	(1982)

Door middel van tijdelijke huisvesting

Om in nieuwbouwgebieden op korte termijn huisvesting voor scholen te kunnen realiseren worden in eerste instantie voor tijdelijke huisvesting neergezet. In de volgende nieuwbouwwijken worden units gerealiseerd:

- ~~Dijkerwaal~~Waalpolder ('s Gravenzande) – 8 units voor tijdelijke huisvesting.
- Hoogeland (Naaldwijk) – 8 units voor tijdelijke huisvesting.

- Wateringen-Noord (Wateringen) - tijdelijke huisvesting [in op de plek van](#) de Eendenburcht.

Door middel van spreiding

- Westmade (Monster)
Het stichten van een nieuwe brede school met kinderopvang in Westmade (Monster). Deze school zou met ingang van het schooljaar 2021/2022 kunnen starten.
- De Godfried Bomansschool ('s-Gravenzande):
De school verhuizen naar een locatie in de nieuwbouwwijk Waelpark, deelplan Dijckerwaal. Door verhuizing naar Waelpark wordt de spreiding in 's-Gravenzande ook geoptimaliseerd.
- De Prins Willem-Alexanderschool
De school verhuizen naar een locatie in de nieuwbouwwijk Molensloot. Door verhuizen naar Molensloot wordt de spreiding in De Lier geoptimaliseerd.
- De Daltonschool in Naaldwijk
De school verhuizen naar een vrijkomende locatie van een van de scholen die verplaatst naar het expertisecentrum 'SENtrum'.

Door middel van herschikking

1. De Achtsprong Achterlaantje & Sportlaan De Lier
Clusteren op de locatie van de Sportlaan en uitbreiden met 4-5 onderwijsgroepen.
2. Startblok & Daltonschool Honselersdijk
Indien de krimp doorzet en er bij het Startblok (WSKO) 4 lokalen leegstand ontstaan dan kan de Daltonschool Honselersdijk (SOOW) worden gehuisvest in het gebouw van het Startblok (WSKO). Beide scholen delen dan de huisvesting.

Risicoparagraaf

Bouwmarkt

Na de crisisjaren (2012-2016) waarin weinig scholen werden gebouwd en aanbestedingen voor de opdrachtgevers vaak gunstig uitpakten, is er nu sprake van een hoogconjunctuur. Het aantal opdrachten stijgt, terwijl er door de crisis minder aannemers zijn. Landelijk mislukken aanbestedingen onderwijshuisvesting, omdat aannemers geen interesse hebben. De budgetten zijn laag en de eisen zijn hoog. Dit betekent dat met hogere kosten voor onderwijshuisvesting rekening moet worden gehouden.

Energietransitie

In het kader van de energietransitie wil de gemeente nog kijken waar de mogelijkheden liggen voor energie-neutrale scholen, gasloos bouwen en zonnepanelen. Deze vraagstukken wil de gemeente nog nader uitwerken.

De eisen voor BENG gelden alleen voor nieuwe gebouwen, niet voor bestaande. Door verduurzaming van een bestaand schoolgebouw kunnen de exploitatielasten echter flink worden verlaagd. Het is praktisch en voordeliger om duurzaamheidsmaatregelen te nemen bij een renovatie van het gebouw. Over renovatie volgt naar verwachting binnenkort vanuit de overheid meer duidelijkheid.

Scenario 0 – Verordening

In dit scenario staan de voorzieningen die de gemeente moet bekostigen op grond van de wet- en regelgeving die in de verordening staat. Het gaat om vervangende nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen.

Scenario 1 - Toekomstbestendig onderwijsgebouwen

Dit scenario betreft het voorzien in toekomstbestendige onderwijsgebouwen door onderwijskundige aanpassingen, Brede school/IKC-ontwikkeling en flexibiliteit.

Door middel van onderwijskundige aanpassing

Onderwijskundige ontwikkelingen vragen om extra investering in bestaande schoolgebouwen.

Door middel van faciliteren van de Brede school/IKC-ontwikkeling

Een voorziening voor Brede school en IKC-ontwikkeling. Met deze voorziening kunnen kleine budgetten beschikbaar worden gesteld om een gebouw om te vormen tot een brede school of IKC. Het gaat daarbij om aanpassingen welke niet in de huur kunnen worden verrekend (zie par. 4.6).

Door middel van flexibiliteit

Schoolgebouwen moeten flexibel worden gebouwd (zie par. 4.1). Dat wil zeggen dat ze zo worden ontworpen dat ze (eenvoudig) kunnen worden aangepast. Daarnaast is de flexibiliteit van schoolgebouwen gewenst vanwege de groei dan wel daling van het aantal leerlingen.

Scenario 2 - Garantstelling onderhoud

Dit scenario gaat er van uit dat de gemeente in principe garant gaat staan voor een deel van de ontstane structurele tekorten bij schoolbesturen op de rijksvergoeding voor materiële instandhouding van gebouwen (onderhoudsvergoeding). Dit scenario creëert daarvoor een langdurige voorziening (zie par. 4.9).

Scenario 3 - Bewegingsonderwijs

Dit scenario voorziet in vervangende nieuwbouw van gymzalen, nieuwbouw van gymzalen in de nieuwe wijken en renovatie/verbouwing van gymzalen.

Door middel van vervangende nieuwbouw gymzalen

Scholen met een gymzaal krijgen een nieuwe gymzaal als ze recht hebben op vervangende nieuwbouw van de school, tenzij

- de gymzaal niet noodzakelijk voor de gymnastiekcapaciteit in de kern.
- de gymzaal nog geen 50 jaar oud is op moment van nieuwbouw van de school.

Op grond van dit uitgangspunt krijgt geen van de bestaande scholen die in aanmerking komen voor vervangende nieuwbouw een nieuwe gymzaal.

Door middel van nieuwbouw gymzalen in nieuwe wijken

In de nieuwbouwwijken wordt bij de nieuwbouw van scholen van 16 groepen de bouw van een gymzaal meegenomen. Bij de nieuwbouw van de school in Westmade (Monster) en Waelpark, deelplan **DijkerwaalWaalpolder** ('s Gravenzande) wordt op grond van dit uitgangspunt de nieuwbouw van een gymzaal meegenomen.

Door middel van renovatie / verbouwing

- Monster - Het opknappen gymzaal van SMASH in Monster of een andere voorziening voortkomend uit de sportvisie Monster.
- Wateringen - De Kyckdoos verbouwen en aanpassen tot in pandige kleine gymzaal voor basisschool De Kyckert (reeds gerealiseerd).

Bij de nieuwbouw van de Hofvilla is de gymzaal voor € 80.000 gerenoveerd. Deze renovatie is gefinancierd door WSKO en zal aan het schoolbestuur worden terugbetaald.

- Naaldwijk - Het creëren van een gymnastiekvoorziening in de Herman Broerenschool/college.

Scenario 4 - Expertisecentrum SENtrum

Dit scenario gaat uit van het realiseren van een Expertisecentrum voor een kind met een extra ondersteuningsvraag. In dit expertisecentrum krijgen de volgende scholen dan een plaats: SBO De Diamant, Herman Broerenschool en De Strandwacht.

8.3 Uitgangspunten financiële consequenties

Om inzicht te geven in hoe de financiële consequenties zijn bepaald, zijn hieronder de uitgangspunten opgenomen.

Scenario 0 - Wettelijke taak

Nieuwbouw

Schoolgebouwen die tussen 2022 en 2033 ouder dan 50 jaar zijn, komen in principe aanmerking voor nieuwbouw. Ten behoeve van de nieuwbouwinvesteringen om te kunnen voldoen aan geldende wet- en regelgeving inclusief de BENG-eis wordt er gerekend met € 2.020/m² (prijspeil 2018). Het bedrag per m² bruto vloeroppervlak wordt vermenigvuldigd met de maximale permanente ruimtebehoefte van de school.

Renovatie

Schoolgebouwen die tussen 2022 en 2033 ouder dan 50 jaar zijn, komen in aanmerking voor renovatie (economische levensduur = 25 jaar). Ingeval van renovatie bedraagt de investering 42 % van de nieuwbouwinvestering. Met inachtneming dat de scholen waar sprake is van een onderwijskundige aanpassing pas in aanmerking komen voor nieuwbouw/renovatie vanaf 55 jaar.

Tijdelijke huisvesting

Om in nieuwbouwgebieden op korte termijn huisvesting voor scholen te kunnen realiseren worden in eerste instantie units voor tijdelijke huisvesting neergezet. Voor units wordt gerekend met een investering van € 125.000 per lokaal. Om de investering betaalbaar te houden blijven deze units vijf jaar staan. De investeringen voor tijdelijke huisvesting komen ten laste van de exploitatie.

Spreiding en herschikking

Bij spreiding en herschikking wordt voor nieuwbouw en uitbreiding gerekend met € 2.380/m². In het geval dat een school in het kader van spreiding en herschikking moet worden gerenoveerd, wordt een inschatting gemaakt van de kosten.

Scenario 1 - Toekomstbestendige schoolgebouwen

Dit betreft scholen die in dit IHP niet aanmerking komen voor nieuwbouw en renovatie, maar wél moeten voldoen aan de eisen van toekomstbestendige schoolgebouwen, Hierbij moet men denken aan veranderende onderwijsconcepten, Passend Onderwijs, differentiatie, Gezondheid, Flexibiliteit en Brede school en IKC ontwikkeling, zie voor toelichting paragraaf 4.1 en 4.6.

Onderwijskundige aanpassingen

De investeringsraming gaat er van uit dat de kosten worden vergoed met een maximum van € 130/m² voor de basisscholen. Voor het Herman Broerencollege zal moeten worden onderzocht of met een bedrag van € 130/m² voor onderwijskundige

aanpassingen kan worden voldaan aan de wettelijke eisen voor passend onderwijs. Uitgangspunt is dat scholen die de komende 10 jaar in aanmerking komen voor nieuwbouw, geen bijdrage krijgen voor onderwijskundige aanpassingen.

De schoolgebouwen die in tabel 15 zijn weergegeven, voldoen niet meer aan eisen van modern onderwijs. Het BVO per school in de tabel is een indicatie. Het exacte oppervlakte per school wordt nog nader vastgesteld.

Onderwijskundige aanpassingen	Kern	BVO
J.F. Kennedyschool	's-Gravenzande	1.215
Driekleur Wilhelmina	's-Gravenzande	1.564
Driekleur Dalton	s-Gravenzande	1.055
Het Startblok	Honselersdijk	1.663
De Hoeksteen	Honselersdijk	1.290
Andreashof	Kwintsheul	2.283
Prins Mauritschool	De Lier	1.482
Koningin Julianaschool	De Lier	1.225
De Rehoboth	Naaldwijk	1.115
De Ouverture	Naaldwijk	1.999
De Joannes	Naaldwijk	1.363
De Regenboog	Naaldwijk	1.448
Herman Broeren College	Naaldwijk	1.332
Willemschool	Monster	1.015
Sint Jozefschool	Wateringen	2.563
De Kyckert	Wateringen	1.425
Totaal		24.037

Tabel 15: Onderwijskundige aanpassing bedragen incl. BTW

Brede school/ IKC Ontwikkeling

Gemeente en schoolbesturen zijn een voorstander van brede scholen. In nieuwbouwscholen en bij uitbreiding faciliteert de gemeente de bouw van het kinderopvanggedeelte door het berekenen van een kostendekkende huurprijs met een langdurig huurcontract.

Om leegstaande lokalen in bestaande schoolgebouwen om te bouwen naar een brede school wordt voorgesteld een voorziening van € 300.000 te realiseren. Als een school zich wil omvormen naar een brede school of IKC kan het schoolbestuur in aanmerking komen voor deze voorziening om eventueel noodzakelijke aanpassingen te bekostigen. Het gaat daarbij om aanpassingen die niet in de huur kunnen worden verrekend.

Scenario 2 - Garantstelling onderhoud

De scenario voorziet in het beschikbaar stellen van aanvullend budget aan schoolbesturen om een deel van het structurele tekort op de rijksvergoeding voor materiele instandhouding te compenseren.

Het gezamenlijke tekort voor de Westlandse scholen is op basis van een eerste onderzoek geraamd op € 650.000 per jaar. Dit scenario gaat uit van het beschikbaar stellen van 50% van dat bedrag: € 325.000 per jaar. Op basis van nieuwe meerjaren-onderhoudsplanningen (MOP's) zou het werkelijke bedrag bepaald moeten worden.

Scenario 3 – Bewegingsonderwijs

Dit scenario voorziet in vervangende nieuwbouw van gymzalen, nieuwbouw van gymzalen in de nieuwe wijken en renovatie/verbouwing van gymzalen.

Een gymzaal heeft een genormeerde oppervlakte van 455 m². Om bij de nieuwbouw te kunnen voldoen aan geldende wet- en regelgeving inclusief de BENG-eis, wordt er gerekend met € 1.658/m² (prijspeil 2018).

Vervangende nieuwbouw gymzalen

Geen van de bestaande scholen die in aanmerking komen voor vervangende nieuwbouw krijgt een nieuwe gymzaal.

Nieuwbouw gymzalen in nieuwe wijken

Bij de nieuwbouw van de school in Westmade (Monster) wordt ook voorzien in de nieuwbouw van een gymzaal. Voor deze nieuwbouw is een budget van € 950.000 opgenomen.

Renovatie / verbouwing

Voor renovatie/verbouwing is een budget van € 1.380.000 opgenomen.

Scenario 4 -Expertisecentrum

Dit scenario voorziet in de bouw van een Expertisecentrum voor kinderen met een extra ondersteuningsvraag. Voor het Expertisecentrum is een PM-post opgenomen. De exacte kosten voor een dergelijk centrum zijn nog niet inzichtelijk. Dit dient nog nader te worden onderzocht. Rekening gehouden dient te worden met een investering van meer dan € 6 miljoen.

Investerings per scenario (2022-2033)

(zie separate bijlage)